

Қазақстан Республикасы
Еңбек және халықты
әлеуметтік қорғау
министрлігі

ҚР Президенті жанындағы
әйелдер істері және
отбасылық-демографиялық
саясат жөніндегі ұлттық комиссия

БҰҰ Тұрғын халықтың
қоныстануы саласындағы
қоры

Қазақстан Республикасы үшін Белсенді ұзақ өмір сүру индексін (Active Ageing Index) әзірлеу және есептеу бойынша есеп

Бұл есепте Қазақстандағы қарт адамдардың әлеуметтік- экономикалық жағдайлары мен олардың қажеттіліктеріне бағалау бойынша әлеуметтанулық ұлттық кешенді зерттеудің нәтижесі көрсетілген. Зерттеуді Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі ұлттық комиссияның басшылығымен Қоғамдық пікірді зерттеу орталығы (ҚПЗО) жүргізген. Жоба БҰҰ Халық қоныстану қорының (ЮНФПА) техникалық және қаржылық қолдауы мен Қазақстан Республикасының еңбек және халықты әлеуметтік қорғау Министрлігінің тапсырысы негізінде жүзеге асырылған.

Аталған материалдағы көзқарас авторларға тиесілі, ол пікір БҰҰ Қазақстандағы халық қоныстану қорының (ЮНФПА), Біріккен Ұлттар ұйымының немесе оларға қосылған ұйымдардың пікірі болып есептелмеуі мүмкін. Пайдаланылған белгілердің құқықтық мәртебесі әлдекімнің немесе қандай да бір мемлекеттің, аумақтың, ауданның немесе шекаралық аймақтың пікірі болып саналмайды.

Қазақстан Республикасы үшін Белсенді ұзақ өмір сүру индексін (Active Ageing Index) әзірлеу және есептеу бойынша есеп

Авторы: Синявская Оксана Вячеславовна. Э.ғ.к., "Жоғары Экономика мектебі" ҒЗУ Әлеуметтік саясат институты (ЖЭМ ҒЗУ) директорының орынбасары, Әлеуметтік саясатты кешенді зерттеу орталығының меңгерушісі, ЖЭМ ҒЗУ Әлемдік экономика және әлемдік саясат факультетінің доценті, Мәскеу.

Зерттеу Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі ұлттық комиссияның қолдауымен Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің тапсырысы бойынша БҰҰ-ның Халық қоныстануы саласындағы қорының техникалық және қаржылық қолдауымен жүргізілді.

МАЗМҰНЫ

Белсенді ұзақ өмір индексінің әдіснамасы	2
Қазақстан Республикасының Белсенді ұзақ өмір сүру индексі	4
"Жұмыспен қамту" домені	6
"Қоғамдық өмірге қатысу" домені	9
"Тәуелсіз, салауатты және қауіпсіз" домені	10
"Белсенді ұзақ өмір сүруге қолайлы орта" домені	13
Белсенді ұзақ өмір сүрудің жиынтық индексі	16
Қазақстан Республикасының БҰИ-дегі Еуропа елдері мен Ресейге қатысты жағдайы	16
Қорытынды	21
Қосымша	22

Белсенді ұзақ өмір индексінің әдіснамасы

Белсенді ұзақ өмір сүру индексі (бұдан әрі – БҰИ; Active Ageing Index, AAI – "Белсенді қартаю индексі" сөзбе-сөз аудармасы) 2012 жылы Еуропалық Одақ елдері үшін БҰҰ Еуропалық экономикалық комиссиясының (БҰҰ ЕЭК) Халық саны бөлімімен, Жұмыспен қамту, әлеуметтік және интеграция мәселелері жөніндегі Еуропалық комиссияның Бас директорымен және Венадағы Әлеуметтік қамсыздандыру саласындағы саясат пен зерттеулер Еуропалық орталығымен бірлесіп әзірленді.

Оның мақсаты егде жастағы адамдардың белсенді ұзақ өмір сүру әлеуетін өлшеу болып табылады. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының (бұдан әрі - ДДҰ) анықтамасына сәйкес "белсенді ұзақ өмір сүру – бұл халықтың қартаюына қарай өмір сүру сапасын арттыру мақсатында денсаулық, қатысу (экономикалық, әлеуметтік, мәдени және т.б.) және қауіпсіздік саласындағы мүмкіндіктерді онтайландыру процесі".¹ Еуропалық комиссия белсенді ұзақ өмір сүруді "адамдарға жасына қарай мүмкіндігінше ұзақ өмір сүруге және мүмкіндігінше экономика мен қоғамға үлес қосуға көмектесетін"² процесс ретінде анықтайды.

БҰИ құрастыру бойынша әдістемелік жұмыс барысында белсенді ұзақ өмір сүруді анықтау индекстің мақсаттары мен міндеттеріне бейімделді. Жаңа жұмыс анықтамасына сәйкес, белсенді ұзақ өмір сүру дегеніміз - халықтың жасына қарай еңбек нарығында қалуы, ақы төленбейтін іс-шараларға қатысуы (мысалы, отбасы мүшелеріне қамқорлық жасау және еріктілік) және салауатты, тәуелсіз және қауіпсіз өмір сүру жағдайы.³ Бұл анықтама Еуропалық комиссияның анықтамасына жақын.

БҰИ 22 жеке индикаторды біріктіретін төрт доменнен тұрады (1-сурет). Алғашқы үш домен – (1) Жұмыспен қамту, (2) қоғам өміріне қатысу, (3) тәуелсіз, салауатты және қауіпсіз өмір - белсенді ұзақ өмір сүрудің тікелей көрсеткіштері. Соңғы, төртінші домен – белсенді ұзақ өмір сүруге қолайлы орта - белсенді ұзақ өмір сүру әлеуетін көрсетеді. Индикаторлардың көпшілігі 55 және одан жоғары жастағы адамдарға қатысты белсенді ұзақ өмір сүрудің қандай да бір салаларын өлшеуге бағытталған; жекелеген индикаторлар неғұрлым тар жас топтарын қамтиды: 55-74 жас, 65 жас және одан жоғары, 75 жас және одан жоғары.

Барлық жеке индикаторлар, домендер және индекс 0% - дан 100% - ға дейінгі арада өлшенеді, мұнда ең үлкен мән белсенді ұзақ өмір сүру әлеуетінің неғұрлым толық іске асырылуын көрсетеді.⁴ Айта кету керек, индекстің абсолютті максимумы (және, тиісінше, домендер және көптеген жеке индикаторлар) 100% - ға тең, гипотетикалық, бірақ нақты қол жетімді максимум емес. Еуропалық Одақта (ЕО) БҰИ өсуінің нысаналы бағдарлары ретінде ЕО бойынша орташа мән-28 және ЕО елдері арасындағы ең жоғары мән-28 пайдаланылады.

¹ WHO. Active Ageing: A policy framework. – 2002. – 59 p.

² <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/industrial-relations-dictionary/active-ageing#:~:text=Active%20ageing%20is%20defined%20by,to%20the%20economy%20and%20society>.

³ Zaidi A., Gasior K., Hofmarcher M., Lelkes O., Marin B., Rodrigues R., Zolyomi E. Active ageing index 2012 concept, methodology and final results. – 2013. – 76 p.

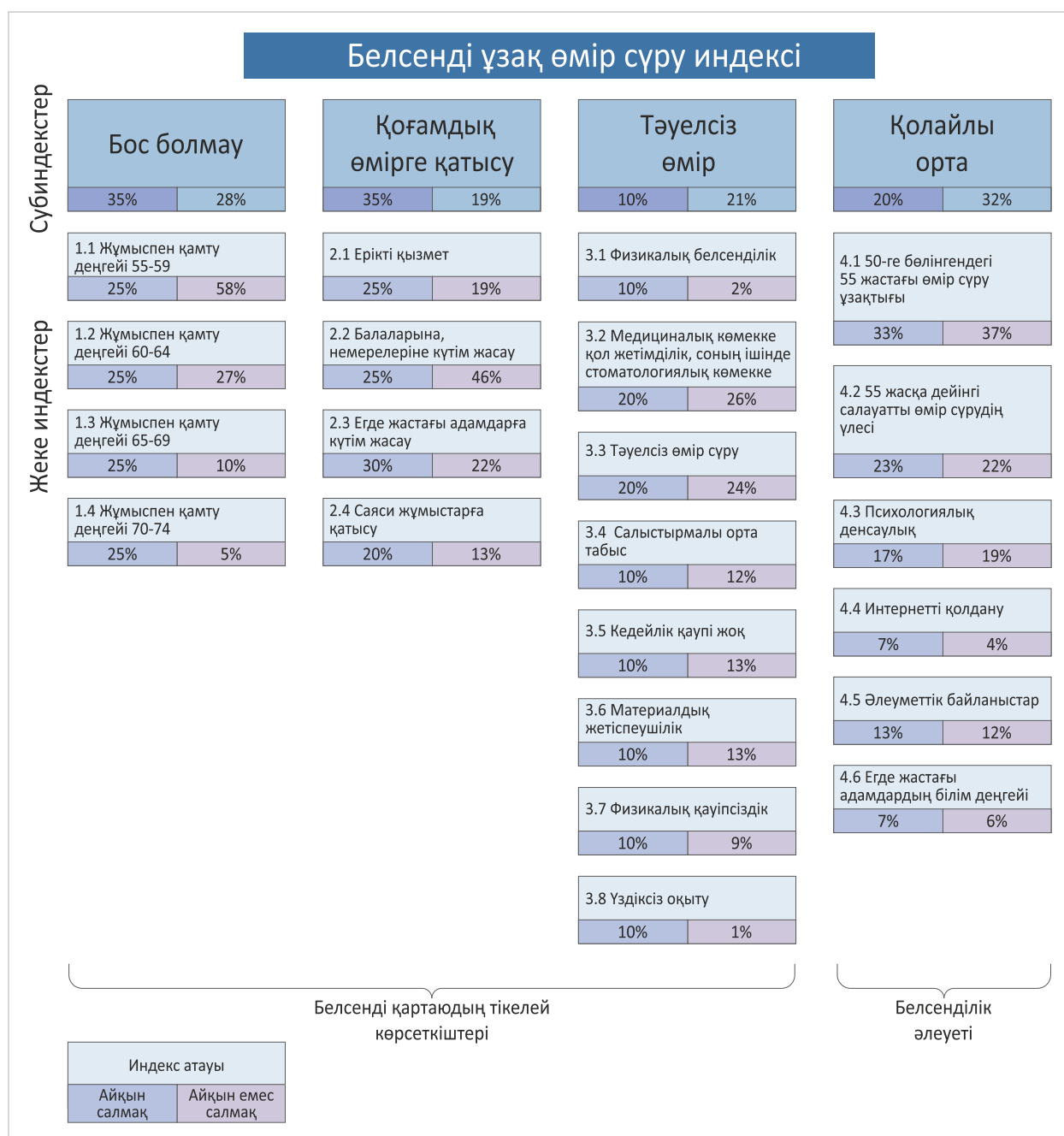
⁴ Там же.

Жеке индикаторларды домендерге және индекстегі домендерге біріктіру әдісі ретінде орташа арифметикалық өлшенген әдіс қолданылады. БҰИ әдіснамасында таразының екі түрі қолданылады – айқын және жасырын. Таразыны алу процедурасы бірнеше кезеңнен тұрды. Бастапқыда БҰҰ ЕЭК, ЭЫДҰ, Еуростат, Еуропалық Одақ елдерінің ұлттық статистикалық қызметтерінің, халықтың қартаю саласындағы ғылыми-зерттеу институттарының өкілдері кірген сараптамалық топтың мүшелерінен белсенді ұзақ өмір сүру үшін жекелеген аспектілердің, өмір салаларының маңыздылығы туралы сұралды. Содан кейін сараптамалық салмақтар 2010 жылы екі жыныс үшін де ЕО-28 елдері бойынша индикаторлардың (домендердің) орташа мәндеріне көбейтілді және олардың сомасы бірлікке келтірілді.⁵ Алынған салмақтар жасырын деп аталады және индикаторлар мен домендердің мәндерін ескереді: индикатор / доменнің орташа мәні неғұрлым жоғары болса, оның домен/индекс мәніне қосқан үлесі соғұрлым көп болады. Нәтижесінде сарапшылардың бастапқы салмақтары жасырын салмақтарды ескере отырып түзетілді. Мұндай салмақтар айқын деп аталады және БҰИ-ті есептеу кезінде қолданылады⁶.

Жеке индикаторлар мен БҰИ домендерінің мәндері (ең төменгі және ең жоғарғы мәндер, стандартталған мәндер және т.б. шегінде) нормаланбайтынын атап өту қажет, бұл индикаторлардың, домендердің және индекстің динамикадағы толық салыстырмалылығын қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, БҰИ артықшылықтары жалпы индекс бойынша да, жеке компоненттер бойынша да еларалық салыстыру, белсенді ұзақ өмір сүру үшін потенциалдағы гендерлік айырмашылықтарды іздеу мүмкіндігін қамтуы керек. Индекстің көп деңгейлі құрылымы жекелеген елдерде белсенді ұзақ өмір сүрудің күшті және әлсіз жақтарын анықтауға мүмкіндік береді.

⁵ Алғаш рет БҰИ 2012 ж. 2010 ж. деректер негізінде есептелген.

⁶ Zaidi A., Gasior K., Hofmarcher M., Lelkes O., Marin B., Rodrigues R., Zolyomi E. Active ageing index 2012 concept, methodology and final results. – 2013. – 76 p.

1-сурет – Белсенді ұзақ өмір индексінің құрылымы

Қазіргі уақытта БҰИ Еуропалық Одақтың 2008, 2010, 2012, 2014 және 2016 жылдардағы 28 елі үшін есептелген.⁷ Испанияда⁸, Польшада⁹, Румынияда¹⁰ БҰИ аймақтық деңгейде,

⁷ Бұл ретте БҰҰ ЕЭК индексінің атауында деректер базасының пайдаланылмай отырған жылын емес, БҰИ бағалауларының жарияланған жылын көрсетеді, сондықтан БҰИ-нің ресми сайтында тиісті индекстер аталған ААИ-2010, ААИ-2012, ААИ-2014, ААИ-2016, ААИ-2018.

⁸ UNECE / European Commission (2019). Active Ageing Index at subnational level in Spain.

⁹ Perek-Bialas J., Zwierzchowski J. Regional Active Ageing Index for Poland – 2015. Prepared for the Active Ageing Index National Seminar in Poland.– 2018, Warsaw. – 16 p.

¹⁰ UNECE / European Commission (2019). Active Ageing Index at subnational level in Romania.

¹¹ UNECE / European Commission (2016). Extending the Active Ageing Index to the local level in Germany: Pilot Study.

¹² UNECE / European Commission (2018). Criteria-specific analysis of the Active Ageing Index (AAI) at national level in Italy

¹³ UNECE / European Commission (2017). Criteria-specific analysis of the Active Ageing Index (AAI) at national level in Poland: 2007-2015

¹⁴ UNECE / European Commission (2017). Criteria-specific analysis of the Active Ageing Index (AAI) at national level in Germany

Германияда¹¹, – муниципалитеттер деңгейінде есептеледі. Италияда¹², Польшада¹³ және Германияда¹⁴ БҰИ әртүрлі әлеуметтік-демографиялық топтарға арналған.

БҰҰ ЕЭК БҰИ әдіснамасын Еуроодаққа мүше болып табылмайтын елдерге: Исландияда, Канадада, Норвегияда, Швейцарияда¹⁵, Сербияда және Түркияда¹⁶, Грузияда¹⁷ бейімдеу әрекеттері жасалды. Ресейде БҰИ 2010-2011 жылдарға эксперименталды түрде¹⁸, кейіннен 2012, 2014, 2016 және 2017 жылдардағы динамикада есептелген. 2019 жылы Федералды мемлекеттік статистика қызметі (Росстат) Ресей Федерациясында¹⁹ Белсенді ұзақ өмір сүру индексын есептеу әдістемесін бекітті. 2020 жылдың қорытындыларынан бастап, БҰИ Росстатпен бекітілген әдіске сәйкес ресми түрде есептеледі. Соңғы жылдары БҰИ Азия елдерінде белсенді дамып келеді: Қытай²⁰, Гонконг²¹, Вьетнам²², Тайвань²³.

Еуропалық Одақта жеке БҰИ индикаторлары ЕО жұмыс күшін зерттеу (European Union Labour Force Survey, EU-LFS), еуропалық өмір сүру сапасын зерттеу (European Quality of Life Survey, EQLS), еуропалық табыс пен тұрмыс жағдайын зерттеу (European Union Statistics on Income and Living Conditions, EU-SILC), Еуропалық әлеуметтік зерттеу (European Social Survey, ESS), халық тіркелімдері деректері (population and mortality registers, Eurostat), акт тексерулері (ICT Survey) негізінде есептеледі (Қосымша).

Қазақстан Республикасында БҰИ есептеу үшін 2019 ж. халықтың жұмыспен қамтылуын іріктеп зерттеу (T001 нысаны), 2020 ж. "Халықтың өмір сүру сапасы" (D002 нысаны), 2018 ж. "Ұрпақ және гендер" (Generation and Gender Survey, бұдан әрі - GGS), 2020 ж. БҰҰ-ның Қоры Қазақстандағы халық қоныстануы саласындағы елдік офисінің (ЮНФПА) техникалық және қаржылық қолдауымен өткізілген "Қазақстандағы Қарт адамдардың әлеуметтік-экономикалық жағдайы мен қажеттіліктерін бағалау" (бұдан әрі - "Қазақстан Республикасындағы қарттар") зерттеулерінің деректері (Қосымша) қолданылған.

Халықтың жұмыспен қамтылуын іріктеп зерттеу және "Халықтың өмір сүру сапасын" зерттеу деректері бас жиынтыққа таралған. "Ұрпақ және гендер" зерттеп-қарау іріктемесіне 14838 байқау, оның ішінде 55 және одан жоғары жастағы 4278 адам кіреді. "Қазақстан Республикасындағы қарт адамдар" зерттеп-қарауды жүргізу мақсаттарының бірі БҰИ индикаторларын есептеу болып табылады, сондықтан зерттеп-қарау іріктемесі тек 55 жастағы және одан асқан адамдарды (2000 респондент) қамтиды.

БҰҰ ЕЭК әдіснамасында пайдаланылатын зерттеу мәселелерінің бірегей тұжырымдары және Қазақстан Республикасының БҰИ индикаторларын есептеу үшін қолданылатын мәселелердің тұжырымдамалары Қосымшада келтірілген.

¹⁵ <https://statswiki.unece.org/display/AAI/II.+Results>

¹⁶ UNECE Population Unit (2016). The Active Ageing Index Pilot Studies for Serbia and Turkey.

¹⁷ Results of the pilot study of Active Ageing Index in Georgia (2012).

¹⁸ Varlamova, M., Ermolina, A., & Sinyavskaya, O. (2017). Active Ageing Index as an Evidence Base for Developing a Comprehensive Active Ageing Policy in Russia. *Journal of Population Ageing* (1).

¹⁹ Приказ Росстата от 31 октября 2019 г. № 634 «Об утверждении методики расчета Индекса активного долголетия в Российской Федерации»

²⁰ Zaidi, A. et al. (2019). Active Ageing Index for China. Comparative Analysis with EU Member States and South Korea.

²¹ Doreen, W.H. Au, Woo, J., Zaidi, A. (2020). Extending the Active Ageing Index to Hong Kong Using a Mixed-Method Approach: feasibility and Initial Results. *Journal of Population Ageing*.

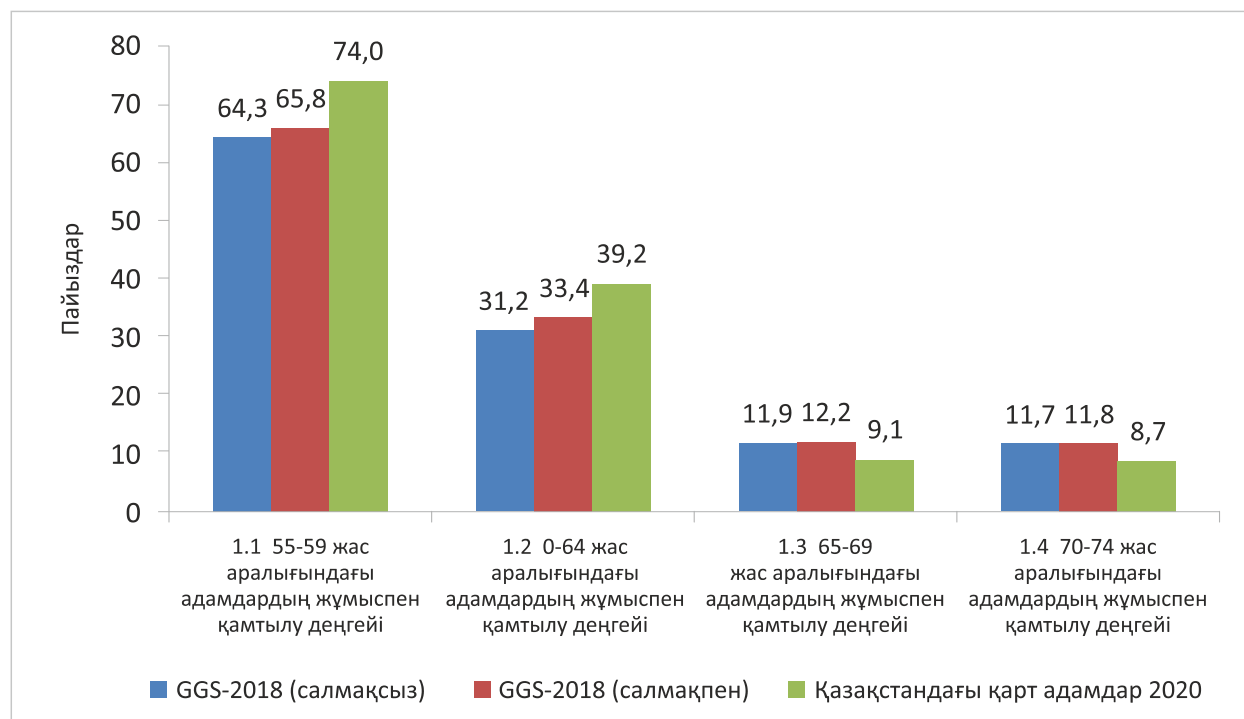
²² Pham, V.T. et al. (2019). Adaptation and Validation of Active Ageing index Among Older Vietnamese Adults. *Journal of Aging and Health*, 1-23.

²³ Hsu, H.-C. et al. (2019). Constructing Taiwan's Active Aging Index and Applications for International Comparison. *Social Indicators Research*, 146, 727-756.

Қазақстан Республикасының Белсенді ұзақ өмір сүру индексі "Жұмыспен қамту" домені

БҰИ «Жұмыспен қамту» домені төрт индикатордан тұрады: 1.1 55-59 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі, 1.2 60-64 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі, 1.3 65-69 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі, 1.4 70-74 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі. Аталған индикаторлар 2018 жылғы "Ұрпақ және гендер" микродеректі зерттеуі (таразыны қолдана отырып және оларсыз) және 2020 жылғы "Қазақстандағы қарт адамдардың әлеуметтік-экономикалық жағдайы мен қажеттіліктерін бағалау" зерттеуі (Қосымша) негізінде есептелуі мүмкін. Болашақта осы индикаторлар сондай-ақ халықтың жұмыспен қамтылуын тұрақты жүргізілетін іріктемелі зерттеу (жыл ішінде) (Т 001) негізінде есептелуі мүмкін, бұл қажет болған жағдайда өңірлер деңгейінде индикаторлар мен доменді есептеуге мүмкіндік береді. Барлық индикаторлар 25% - дан тең салмақтары бар доменнің құрамына кіреді.

2018 ж. GGS өлшенген деректері өлшенбегендерге қарағанда жұмыспен қамту доменінің индикаторларының біршама жоғары мәндерін береді. 2020 ж. "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеу базасындағы бағалар алғашқы екі индикатор үшін (55-59 және 60-64 жастағы жұмыспен қамту деңгейі) GGS 2018 бағаларымен салыстырғанда жоғары және соңғы екі көрсеткіш үшін төмен (65-69 және 70-74 жастағы жұмыспен қамту деңгейі) (2-сурет). Атап өту қажет, қаралатын зерттеулердің арасында екі жыл өтті және еңбек нарығында жоғарғы жастағы адамдардың жағдайы өзгеруі мүмкін. Сонымен қатар, 2020 жылы коронавирустық инфекцияның таралуы және оның егде жастағы адамдардың денсаулығына кері әсері ең үлкен жас топтарындағы жұмыспен қамту деңгейінің төмендеуіне әсер етуі мүмкін.

2-сурет – Іріктемелі зерттеулер деректері бойынша бүкіл халық үшін
"Жұмыспен қамту" доменінің жеке индикаторларының мәндері, %

018 жылғы GGS және 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеулерінің деректерінде алынған Жұмыспен қамту домені индикаторларының мәндері арасындағы айырмашылықтардың статистикалық маңыздылығын тексеру үшін белгілердің үлестері үшін сенімді аралықтар салынды:

$$p_1 = p - t_{\gamma} \sqrt{\frac{p(p-1)}{n}},$$

$$p_2 = p + t_{\gamma} \sqrt{\frac{p(p-1)}{n}},$$

мұндағы p - белгі үлесінің нүктелік бағасы, p_1 және p_2 - белгі үлесінің сенімді аралығының төменгі және жоғарғы шектері, t_{γ} -сенімділік деңгейіне сәйкес келетін қалыпты кездейсоқ шаманың мәні γ (Лаплас $F(t)$ интегралды функциясымен анықталады), n -бақылау Саны.

Сонымен қатар, екі үлгідегі атрибуттың үлестерін салыстыру үшін χ -квадрат өлшемі қолданылды:

$$\hat{p} = \frac{m_1 + m_2}{n_1 + n_2},$$

$$\chi^2_{\text{набл}} = \frac{p_1 - p_2}{\sqrt{\frac{\hat{p}(1-\hat{p})}{n_1} + \frac{\hat{p}(1-\hat{p})}{n_2}}},$$

мұндағы m_1 және m_2 – бірінші және екінші үлгілерде белгінің пайда болу жиілігі, n_1 және n_2 – бірінші және екінші үлгілердегі бақылаулар саны.

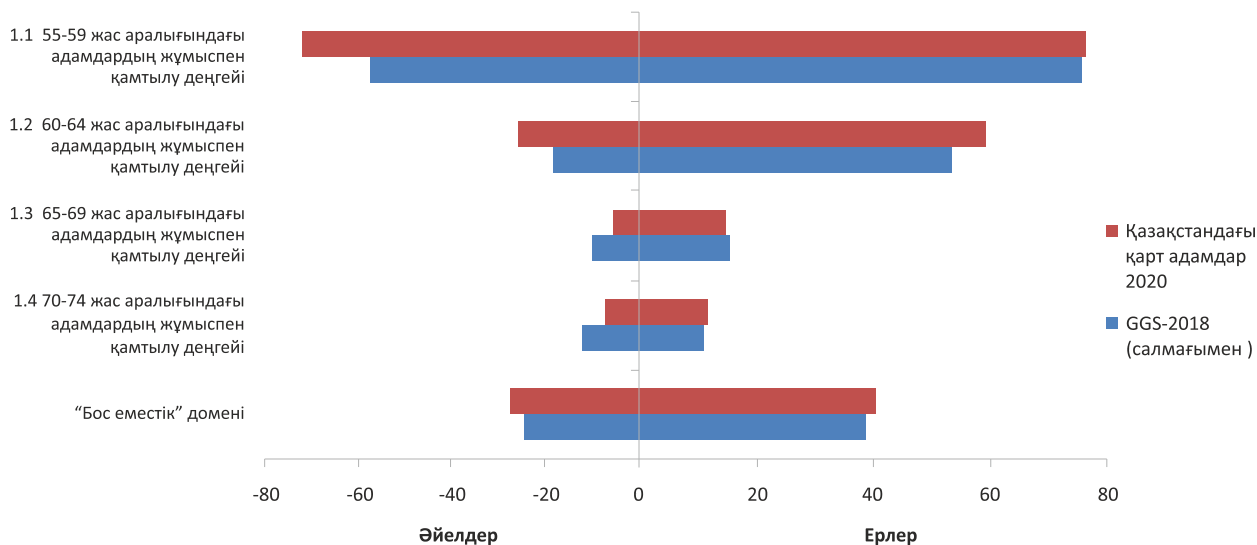
1.3 индикаторлар үшін 65-69 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі және 1.4 70-74 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі 95% белгінің үлестерінің сенімді аралықтары қиылысады, бұл 2018 жылғы GGS және 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" деректерінде алынған индикаторлар мәндерінің арасында статистикалық маңызды айырмашылықтардың жоқтығын көрсетеді.

1.2 индикаторы үшін 60-64 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі белгі үлестерінің 95% сенімді аралықтары да қиылысады, ал 0,05 маңыздылық деңгейіндегі χ -квадрат өлшемінің мәні әртүрлі зерттеулер деректерінде алынған индикатор мәндеріндегі статистикалық маңызды айырмашылықтарды көрсетеді. Соңында, 1.1 индикаторы үшін 50-59 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі белгі үлестерінің теңдігі туралы гипотезаны тексерудің екі тәсілі де 2018 жылғы GGS және 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарт адамдар" деректерінде алынған бағалауларда статистикалық маңызды айырмашылықтардың болуын көрсетеді.

Жұмыспен қамту доменінің индикаторларын есептеу үшін негізгі деректер көзі ретінде 2018 жылғы GGS-пен салыстырғанда іріктеменің аз көлеміне қарамастан, 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеуін пайдалану ұсынылады, 2020 жылғы зерттеудегі мәселенің тұжырымы көп дәрежеде БҰҰ ЕЭК әдіснамасына (Қосымша) сәйкес келеді. Бұдан басқа, "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеуі 2020 жылы өткізілді, бұл индикаторлардың және жалпы жұмыспен қамту доменінің неғұрлым өзекті бағаларын алуға мүмкіндік береді.

2020 жылы "Жұмыспен қамту" доменінің мәні бүкіл халық үшін 32,8% құрады, оның ішінде ерлер мен әйелдер үшін тиісінше 40,6% және 27,7%. 2018 жылғы GGS деректерінен алынған бірінші доменнің мәні біршама төмен: бүкіл халық үшін 30,8%, ерлер үшін 38,9% және әйелдер үшін 24,6% (өлшенбеген деректер бойынша – тиісінше бүкіл халық, ерлер және әйелдер үшін 29,8%, 38,8%, 24,5%). Жұмыспен қамту домені мәніндегі гендерлік алшақтық пайдаланылатын деректер көзіне байланысты 12,9 т.т. бастап 14,4 т.т. дейін ауытқиды.

Жұмыспен қамту деңгейіндегі ең үлкен гендерлік айырмашылықтар 60-64 және 65-69 жас аралығында байқалады. Бұл жас топтарында ерлердің жұмыспен қамтылу деңгейі әйелдердің жұмыспен қамтылу деңгейінен екі есе жоғары. Бір қызығы, 70-74 жас аралығындағы әйелдердің жұмыспен қамтылу деңгейі 65-69 жас топтары үшін тиісті көрсеткіштен жоғары. Мұндай ерекшелік екі зерттеудің деректері бойынша анықталды (2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" және 2018 жылғы "Ұрпақ және гендер"). Сондай-ақ, осы екі сауалнамада алынған индикаторларды бағалаудағы айырмашылықтар барлық жас топтарында ерлерге қарағанда әйелдер үшін көбірек екенін қосу керек (3-сурет).

3-сурет – Жынысы бойынша "Жұмыспен қамту" доменінің индикаторлары және мәндері, %.

"Қоғамдық өмірге қатысу" домені

Екінші БҰИ домені қарттардың отбасы ішіндегі және одан тыс әлеуметтік белсенділігін бағалайды және төрт индикатордан тұрады: 2.1 Волонтерлік қызмет, 2.2 Балаларға, немерелерге күтім жасау, 2.3 Науқастар мен мүгедектерге күтім жасау, 2.4 Саяси өмірге қатысу. Бірінші және төртінші индикаторлар егде жастағы адамдардың отбасылық емес әлеуметтік белсенділігін, ал екінші және үшінші – отбасылық белсенділігін өлшейді. Барлық төрт индикаторда мақсатты топ – 55 жастан асқан адамдар. Алғашқы екі индикатордың әрқайсысының салмағы 25%, үшінші индикаторға ең үлкен салмақ – 30%, төртінші индикаторға – 20% берілген.

Бастапқы әдіснамада осы қосалқы индекстің барлық индикаторлары өмір сапасын еуропалық зерттеу деректеріне негізделіп есептелген (EQLS-2012). Қазақстан Республикасында барлық төрт индикатор халықаралық әдіснамаға сәйкес 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеу деректеріне ғана есептелуі мүмкін.

2018 жылғы "Ұрпақ және гендер" (GGS) сауалнамасының нәтижелері 14 жасқа дейінгі балаларға, сондай-ақ бөгде адамның күтіміне мұқтаж адамдарға күтім жасау туралы ақпаратты қамтыса да, 2.2 және 2.3 индикаторларын есептеу үшін пайдаланыла алмайды. Ең алдымен, қызмет көрсету жиілігі туралы ақпараттың болмауы, сондай-ақ басқа да маңызды мәліметтердің болмауы себебінен (немерелеріне күтім көрсету туралы сұрақтар жоқ, қызмет алушының жасы мен туыстық қатынасы нақтыланбайды және т.б.).

Еріктілер қызметінің индикаторы ұйымдарда ақы төленбейтін еріктілік (ерікті) жұмысты (аптасына кемінде бір рет) жүзеге асыратын 55 және одан жоғары жастағы егде адамдардың пайызын білдіреді. Қазақстан Республикасы үшін аталған индикатор барлық халық үшін 2,7%-ды, оның ішінде ерлер үшін 2,0%-ды және әйелдер үшін 3,1%-ды құрады.

Балалар мен немерелерге күтім жасау индикаторы өз балаларының, немерелерінің күтімімен немесе білім берумен айналысатын 55 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесі ретінде өлшенеді (аптасына кемінде бір рет). Бұл индикатор бүкіл халық үшін 45,4%-ды, оның ішінде ерлер үшін 45,1%-ды және әйелдер үшін 45,5%-ды құрады.

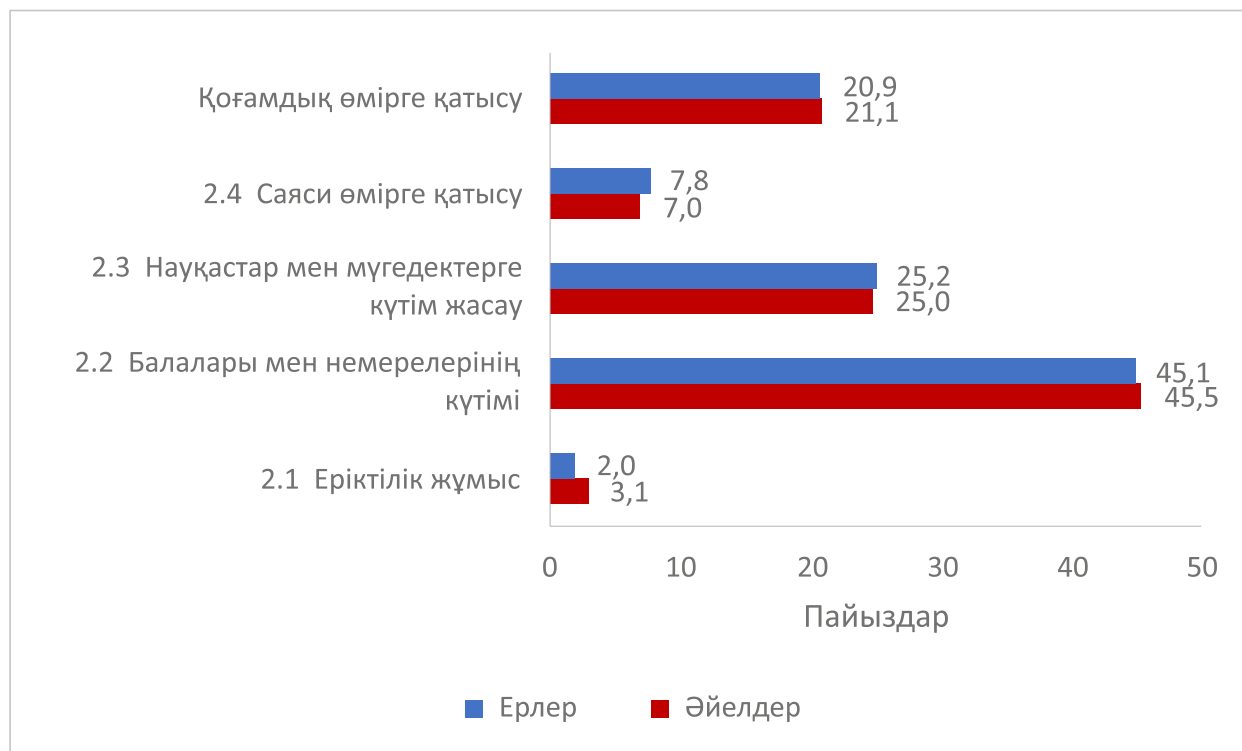
Науқастар мен мүгедектерге күтім жасауды сипаттайтын доменнің үшінші көрсеткіші 55 жастан асқан мүгедектердің немесе ауру отбасы мүшелерінің, көршілерінің немесе достарының (аптасына кемінде бір рет) пайызы ретінде есептеледі. Оның мәні Қазақстан Республикасында бүкіл халық үшін 25,1%-ды, сондай-ақ ерлер үшін 25,2%-ды және әйелдер үшін 25,0%-ды құрады.

Саяси өмірге қатысу көрсеткіші кәсіподақтардың, саяси партиялардың немесе саяси қозғалыстардың қызметіне қатысатын 55 жастан асқан адамдардың үлесі ретінде өлшенеді. Оның мәні бүкіл халық үшін 7,4%, ерлер үшін 7,8% және әйелдер үшін 7,0% құрады.

Осылайша, Қазақстан Республикасының халқы отбасылық әлеуметтік белсенділік түрлеріне – ең алдымен, отбасынан тыс балаларға және немерелерге күтім жасауға әлдеқайда белсенді қосылғаны байқалады; бұл ретте еріктілер қызметіне қатысу үшін ең аз қамтылу тән. Сонымен бір мезгілде еріктілік қызметке қатысу индикаторы үшін жынысы бойынша неғұрлым күшті айырмашылықтар байқалады, ал науқастар мен

мүгедектерге қатысу индикаторында гендерлік айырмашылықтар күтпеген жерден аз болады.

2020 жылы "Қоғамдық өмірге қатысу" доменінің мәні бүкіл халық үшін тиісінше 21,0% – ды, оның ішінде ерлер мен әйелдер үшін 20,9%-ды және 21,1%-ды құрады.

4-сурет - Жынысы бойынша "Қоғамдық өмірге қатысу" доменінің индикаторлары және мәндері, %

"Тәуелсіз, салауатты және қауіпсіз өмір" домені

Үшінші БҰИ домені сегіз индикатордан тұрады: 3.1 55 жастан асқан адамдардың физикалық белсенділігі, 3.2 Медициналық және стоматологиялық көмекке қол жетімділік, 3.3 Тәуелсіз тұру, 3.4 Салыстырмалы медициналық табыс, 3.5 Кедейлік қаупінің болмауы, 3.6 Материалдық айырылудың болмауы, 3.7 Физикалық қауіпсіздік, 3.8 Үздіксіз оқыту. 3.2 және 3.3 индикаторларының әрқайсысының салмағы 20%, қалған индикаторлардың әрқайсысының салмағы 10% құрайды.

Дене белсенділігінің көрсеткіші осы жас тобындағы адамдардың жалпы санында күн сайын немесе іс жүзінде күн сайын дене шынықтырумен және спортпен айналысатын 55 жастан асқан адамдардың үлесін білдіреді. Қазақстан Республикасы үшін көрсетілген индикатор тек 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеу деректеріне ғана есептелуі мүмкін, қаралатын индикатор бүкіл халық үшін 33,3%-ды, оның ішінде тиісінше ерлер үшін 35,1%-ды және әйелдер үшін 32,1%-ды құрады.

Медициналық және стоматологиялық көмекке қол жетімділік индикаторы соңғы 12 ай ішінде қажет болған жағдайда медициналық немесе стоматологиялық көмекке қол

жетімділіктің болмауына тап болмаған 55 жастан асқан адамдардың үлесі ретінде есептеледі. Бұл индикатор "Халықтың өмір сүру сапасы" (D002 нысаны) 2019 және 2020 жылдардағы және "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 жылғы зерттеу деректері негізінде есептелуі мүмкін. Бірінші зерттеу екіншісіне қарағанда жоғары баға береді (2019 және 2020 жылдары бүкіл халық үшін 87,9%) (2020 жылы 71,4%). 2020 жылғы бағалардағы айырмашылықтардың статистикалық маңыздылығын χ квадраты мен сенімділік интервалына сүйене отырып тексеру бағалаудың айтарлықтай ерекшеленетінін көрсетті. "Халықтың өмір сүру сапасы" Қазақстан Республикасында ресми мерзімдік зерттеу болып табылатындықтан, домен мен индекстің одан әрі бағалануы дәл осы тексеруге сүйенеді. Медициналық және стоматологиялық көмекке қолжетімділік индикаторының мәні әйелдерге қарағанда ерлер үшін біршама жоғары (2020 жылы тиісінше 89,5% және 87,3%).

Тәуелсіз тұру индикаторы жалғыз немесе жұбайымен / серіктесімен бірге тұратын 75 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесін көрсетеді және 2018 жылғы "Ұрпақ және гендер" және 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеу деректеріне есептелуі мүмкін. X квадрат критерийі мен сенімділік интервалдары негізінде атрибуттың үлестерін салыстыру индикаторды бағалаудағы айырмашылықтардың маңыздылығын көрсетеді. Бірінші зерттеу индикатордың екінші бағаға қарағанда едәуір жоғары бағасын береді: тиісінше бүкіл халық үшін 71,1% және 52,7%. X квадрат критерийі мен сенімділік интервалдары негізінде атрибуттың үлестерін салыстыру индикаторды бағалаудағы айырмашылықтардың маңыздылығын көрсетеді. Екінші зерттеуде 75 және одан жоғары жастағы респонденттерді іріктеуге тек 112 респондент, ал жынысы бойынша – 38 ер адам және 74 әйел кіреді, бұл статистикалық бағалаудың дәлдігін төмендетеді. Осыған байланысты 2018 жылғы "Ұрпақ және гендер" зерттеуін пайдалану артықшылық болып табылады, оған сәйкес тәуелсіз тұру индикаторы ерлерге қарағанда әйелдер үшін жоғары (тиісінше 62,9% қарсы 74,4%). Бұл ретте, 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарт адамдар" зерттеуінің деректері бойынша кері үрдіс байқалады: тиісінше ерлер үшін 60,5% және әйелдер үшін 48,6%. Қаралып отырған индикаторды бағалаудың дәлдігін арттыру үшін халықтың іріктемелі зерттеулерінде ең жоғары жастағы іріктемені ұлғайту өзекті болып табылады. Бақылаулар санының жеткіліксіздігі проблемасы осы индикаторды есептеуде үй шаруашылығы құрамының бақылау карточкасын пайдалануға көшу кезінде шешілуі мүмкін (D 008).

Тәуелсіз, салауатты және қауіпсіз өмір сүру доменінің келесі үш индикаторы егде жастағы адамдардың қаржылық (материалдық) тәуелсіздігінің индикаторлары болып табылады. Орташа кіріс және кедейлік тәуекелінің болмауы индикаторлары баламалы қолда бар табыстар негізінде есептеледі. Қолда бар табыстарға төленген салықтар мен әлеуметтік жарналарды шегергендегі үй шаруашылығы мүшелерінің кез келген жеке ақшалай табыстары және үй шаруашылығы деңгейінде алынған ақшалай табыстар жатады. Бұл ретте эквиваленттік шкаласына сәйкес "үй шаруашылығының баламалы ересек мүшелерінің" саны ескеріледі: бірлі – жарым салмақ (1,0) үй шаруашылығының 14 және одан жоғары жастағы бірінші ересек мүшесіне, 0,5 – әрбір келесі адамға, 0,3-үй шаруашылығының 14 жастан кіші әрбір мүшесіне беріледі. Үй шаруашылығының баламалы қолда бар табысы үй шаруашылығының қолда бар табыстары сомасының үй шаруашылығының баламалы ересек мүшелерінің санына қатынасын білдіреді және үй шаруашылығының әрбір мүшесіне беріледі (үй шаруашылығының жан басына шаққандағы орташа табысына ұқсас).

Салыстырмалы медианалық табыс 65 жастан асқан адамдардың медианалық эквивалентті қолда бар кірісінің 65 жастан асқан адамдардың орташа эквивалентті қолда бар табысына

қатынасы ретінде анықталады. Егер бұл қатынас 100%-дан асса, индикатордың мәні ең жоғары мәнге-100%-ға тең деп есептеледі. Балама қолда бар табыс кедейлік қаупін анықтау үшін де қолданылады. Егер индивидтің бүкіл халық үшін қолдағы бар табыстың медианалық баламасынан 50%-дан төмен баламалы табысы болса, онда индивидтің кедейлік тәуекелі бар деп танылады. Кедейлік қаупінің болмау индикаторы кедейлік тәуекелі жоқ 65 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесін білдіреді.

Қазақстан Республикасы үшін сипатталған екі индикатор 2018 жылғы "Ұрпақ және гендер" зерттеу деректеріне есептелуі мүмкін, БҰҰ ЕЭК әдіснамасында индикаторларды есептеу үшін пайдаланылатын табыстар мен өмір сүру жағдайларын Еуропалық зерттеуден айырмашылығы, "Ұрпақ және гендер" тек респонденттің және әріптестің кірістері туралы сұрақтарды қамтиды және отбасының қалған мүшелерінің кірістері мен үй шаруашылығы деңгейіндегі кірістерді ескермейді. Сонымен қатар, аталған зерттеуде төленген салықтар мен әлеуметтік жарналар туралы ақпарат жоқ. Үй шаруашылығының карточкасы үй шаруашылығының баламалы ересек мүшелерінің санын есептеуге мүмкіндік береді. Көрсетілген екі индикаторды бағалаудың дәлдігін арттыру үшін оларды есептеу үшін үй шаруашылықтарының тоқсан сайынғы шығыстары мен кірістерін есепке алу журналының деректерін пайдалануға көшу ұсынылады (D 004).

2018 жылғы "Ұрпақ және гендер" зерттеу деректерінде салыстырмалы медиандық табыс индикаторы бүкіл халық үшін 100,0% - ды, оның ішінде ерлер үшін 99,0% - ды және әйелдер үшін 100,0% - ды құрады. Кедейлік қаупінің болмау индикаторы екі жыныс үшін де 80,3% - ға, ерлер мен әйелдер үшін тиісінше 79,4% - ға және 80,9% - ға тең.

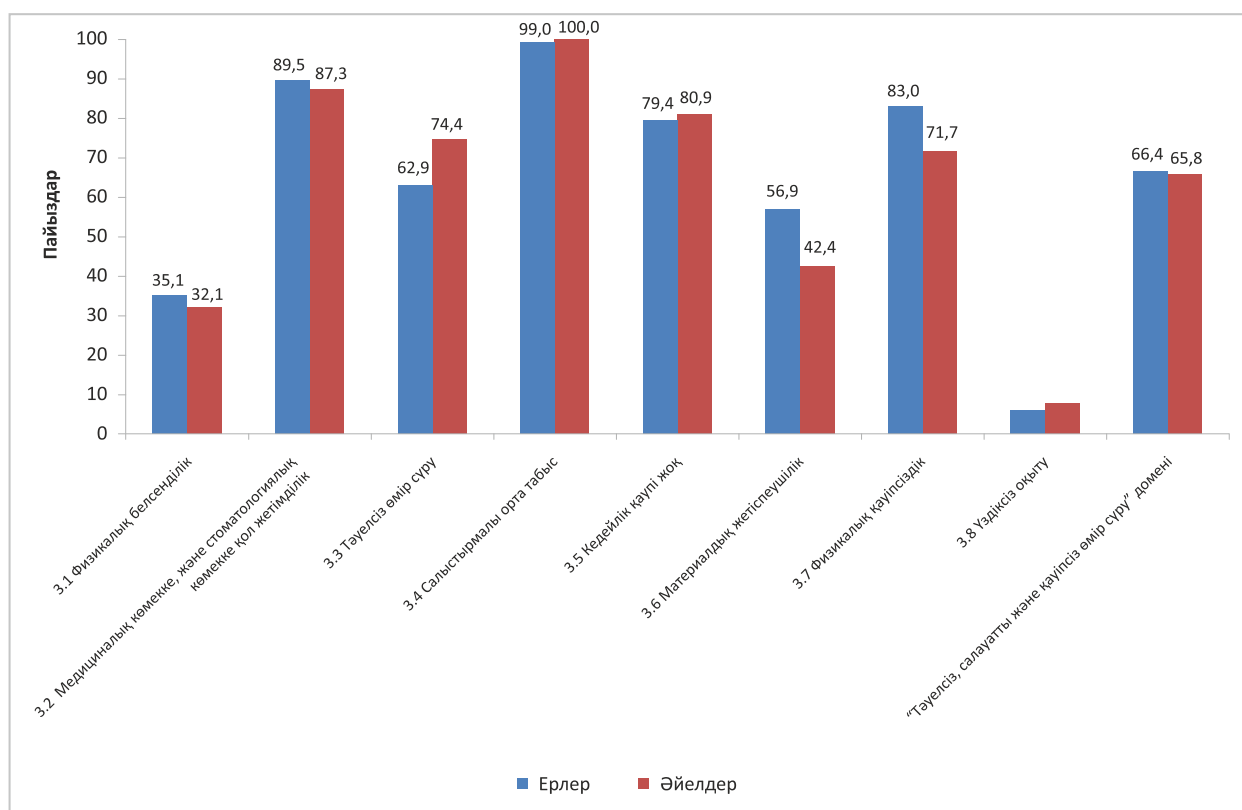
Материалдық депривацияның болмау индикаторы ауыр материалдық депривацияны сезінбейтін 65 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесін білдіреді. Материалдық депривацияның болмауы немесе болуы респондент бере алатын немесе бере алмайтын тоғыз позиция негізінде бағаланады (коммуналдық қызметтерді төлеу, күтпеген шығындарды өтеу, ет пен протеиндерді үнемі жеу, демалысқа бару, теледидар сатып алу және т.б. – толық тізім Қосымшада келтірілген). Материалдық депривацияның болу шегі - 9 позициядан кем дегенде 4 позицияға ие болу мүмкіндігінің болмауы. Қазақстан Республикасы үшін материалдық депривацияның болмау индикаторы 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеу деректеріне есептелуі мүмкін, қаралатын индикатор екі жыныс үшін 47,7%, ерлер үшін 56,9% және әйелдер үшін 42,4% - ды құрады.

Физикалық қауіпсіздік индикаторы тәуліктің қараңғы уақытында өзі тұратын жерде серуендеу кезінде өзін толық немесе салыстырмалы түрде қауіпсіз сезінетін 55 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесін көрсетеді. 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарт адамдар" зерттеу базасында есептелген көрсетілген индикатор бүкіл халық үшін 76,1% - ды, оның ішінде тиісінше ерлер үшін 83,0% - ды және әйелдер үшін 71,7% - ды құрады.

Үздіксіз оқыту индикаторы соңғы 4 аптада білім алған немесе біліктілікті арттыру курстарынан, тренингтерден өткен 55-74 жастағы адамдардың үлесі ретінде айқындалады. 2018 жылғы "Ұрпақ және гендер" зерттеуі соңғы 12 айда ресми білім алу үшін оқуға түсу туралы мәселені қамтиды. Бұл мәселені пайдалану, бір жағынан, әртүрлі курстар мен тренингтерге қатысу туралы ақпараттың болмауына байланысты индикаторды бағалауды төмендетеді, ал екінші жағынан, бақылау мерзімін төрт айдың орнына 12 айға дейін кеңейтеді. Бұл мәселені пайдалану, бір жағынан, әртүрлі курстар мен тренингтерге қатысу туралы ақпараттың болмауына байланысты индикаторды бағалауды төмендетеді, ал

екінші жағынан, бақылау мерзімін төрт айдың орнына 12 айға дейін кеңейтеді. "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеуі "Ұрпақ және гендер" көрсеткішіне қарағанда статистикалық тұрғыдан анағұрлым жоғары баға береді: тиісінше 1,4%-ға қарағанда 7,0%. Жоғарыда көрсетілген сұрақтар тұжырымдамасының ерекшеліктеріне байланысты 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарт адамдар" зерттеуін пайдалану қолайлы болып табылады, үздіксіз білім беру индикаторы ерлерге қарағанда әйелдер үшін жоғары (тиісінше 7,7% және 6,0%).

"Тәуелсіз, салауатты және қауіпсіз өмір" домені бүкіл халық үшін 66,2%, ерлер үшін 66,4% және әйелдер үшін 65,8% құрады. Ерлер үшін доменнің неғұрлым жоғары мәні әйелдерге қарағанда олардың физикалық белсенділігіне, материалдық депривацияның төмен тәуекелдеріне (салыстырмалы кедейліктің жоғары тәуекелдеріне қарамастан), медициналық көмекке қол жеткізудің неғұрлым жоғары субъективті бағаларына (мүмкін медициналық мекемелерге аз жүгіну есебінен) және физикалық қауіпсіздікке байланысты (5-сурет).

5-сурет - "Тәуелсіз, салауатты және қауіпсіз өмір" доменінің және индикаторлардың мәні, %

"Белсенді ұзақ өмір сүру үшін қолайлы орта" домені

Соңғы, төртінші БҰИ домені әртүрлі салмағы бар алты индикатордан тұрады:
 4.1 55 жасында күтілетін өмір сүру ұзақтығы (КӨҰ), 50-ге бөлінеді (салмағы 33%);
 4.2 55 жасында КҚҰ-да салауатты өмір сүру ұзақтығының үлесі (салмағы 23%);
 4.3 психологиялық әл-ауқат (салмағы 17%); 4.4 ақпараттық-коммуникациялық

технологияларды (АКТ) пайдалану (салмағы 7%); 4.5 әлеуметтік байланыстар (салмағы 13%); 4.6 ресми білім деңгейі (салмағы 7%).

4.1 индикаторы 105 жылға тең өмір сүрудің нысаналы ұзақтығына қол жеткізу дәрежесін білдіреді және 55 жастағы КӨҰ-ның 50 жасқа қатынасы ретінде есептеледі. Қазақстан Республикасы бойынша қаралатын индикаторды есептеу үшін деректер көзі БҰҰ Экономикалық және әлеуметтік мәселелер жөніндегі департаментінің ресми порталы болып табылады. 2015-2020 жылдары Қазақстан Республикасында 55 жастағы КӨҰ екі жыныс үшін 23,0 жасты, оның ішінде ерлер үшін 19,7 жасты және әйелдер үшін 25,6 жасты құрады. Осылайша, 50-ге бөлінген 55 жастағы КӨҰ индикаторы бүкіл халық үшін 46,0% - ды, тиісінше ерлер мен әйелдер үшін 39,5% - ды және 51,2% - ды құрады.

4.2 индикаторы 55 жастағы КӨҰ-да күтілетін салауатты өмір сүру ұзақтығының (КӨҰ) үлесі ретінде есептеледі. КӨҰ халықтың денсаулығын өзін-өзі бағалау көрсеткіштері мен өлім кестелері негізінде Салливан әдісі арқылы алынуы мүмкін. Өлім кестелерінің қажетті көрсеткіштерінің болмауына байланысты зерттеуде Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының 2016 жылғы 60 жасқа арналған деректері пайдаланылды. Осылайша, қаралып отырған индикатор егде жастағы топ үшін есептелген, бұл БҰҰ ЕЭК әдіснамасымен және соның салдарынан ЕО-28 елдері мен Ресей үшін индикатордың бағаларымен толық салыстырмалылықты қамтамасыз етеді. Қазақстан Республикасында 60 жастағы КӨҰ екі жыныс үшін 13,9 жасты, ерлер үшін 11,9 жасты және әйелдер үшін 15,5 жасты құрады. Тиісінше, 60 жастағы КӨҰ-да салауатты өмір сүру ұзақтығының үлесі тиісінше бүкіл халық, ерлер мен әйелдер үшін 72,6%-ға, 73,5%-ға және 72,5%-ға тең.

Психологиялық әл-ауқат көрсеткіші – респонденттің соңғы екі аптадағы сезімдері мен көңіл-күйлерін жан-жақты бағалау (көңілділік, тыныштық, өмірге деген қызығушылық және т.б. – толық тізім қосымшада келтірілген). Көрсетілген индикатор 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеу деректерінде есептеледі, оның тиісті мәселесі БҰҰ ЕЭК әдіснамасымен толық сәйкес келеді. Психологиялық әл-ауқат көрсеткіші екі жыныста да 75,4% құрады, оның ішінде ерлер үшін 78,9% және әйелдер үшін 73,0%.

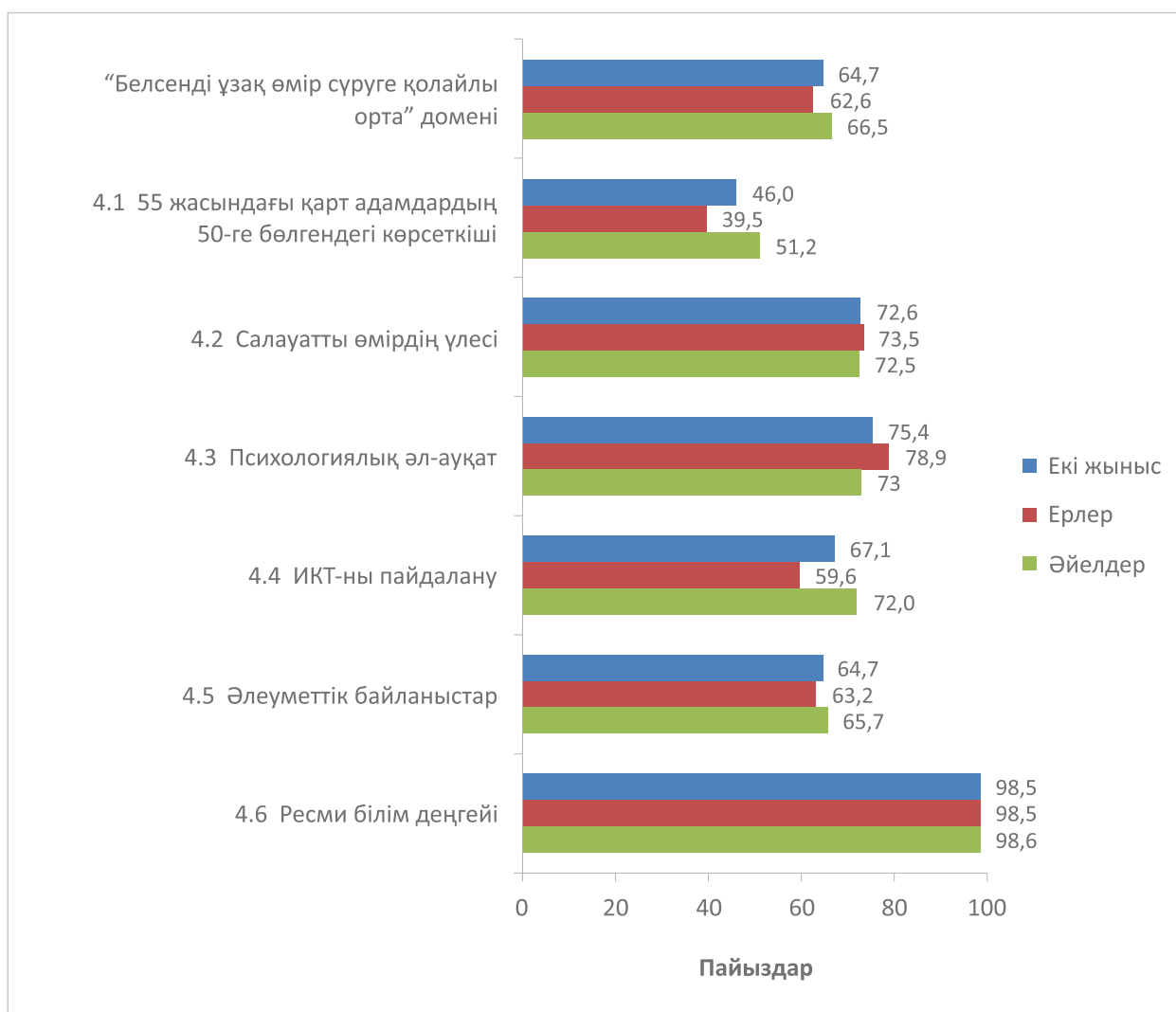
ИКТ пайдалану индикаторы Интернетті аптасына кемінде бір рет немесе одан да жиі пайдаланатын 55-74 жастағы адамдардың үлесін білдіреді. Интернетті пайдалану жиілігі туралы тиісті мәселе 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеуінде бар, талданатын индикатор бүкіл халық үшін 67,1%-ға, ерлер үшін 59,6%-ға және әйелдер үшін 72,0%-ға тең. Бұдан әрі осы индикатор үй шаруашылығын ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (Н-020) пайдалану туралы қосымшамен тұрақты жүргізілетін зерттеу негізінде есептелуі мүмкін.

Әлеуметтік байланыс индикаторы аптасына кемінде бір рет немесе одан да жиі достарымен, туыстарымен немесе әріптестерімен кездесетін (жұмыс пен міндеттерді қоспағанда, яғни өз еркімен) 55 жастан асқан адамдардың үлесі ретінде есептеледі. Алдыңғы екі индикатор сияқты, қаралатын көрсеткішті 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеу деректерінен алуға болады, Индикатор тиісінше екі жыныс үшін 64,7%-ға, ерлер мен әйелдер үшін 63,2%-ға және 65,7%-ға тең.

Сонымен, белсенді ұзақ өмір сүру үшін қолайлы орта доменінің алтыншы көрсеткіші – формальды білім деңгейі – жалпы орта білімге сәйкес келетін және одан жоғары ISCED шкаласы бойынша орта білімнің екінші кезеңін немесе одан жоғары бітірген 55-74 жас аралығындағы адамдардың үлесі. Көрсетілген индикатор халықтың жұмыспен қамтылуын іріктеп зерттеу (Т001), 2018 жылғы "Ұрпақ және гендер" (таразымен және таразысыз) және 2020 жылғы "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеу деректеріне есептелуі мүмкін. "Ұрпақ және гендер" "Қазақстан Республикасындағы қарт адамдарға" қарағанда

индикатордың едәуір төмен бағаларын және халықтың жұмыспен қамтылуын іріктеп зерттеуді береді (тиісінше екі жыныс үшін де тиісінше 96,4%-ға қарсы 89,1% және 98,5%). Х-квадраттық критерий және сенімділік интервалдары негізінде белгі үлестеріндегі айырмашылықтардың статистикалық маңыздылығын жұппен тексеру үш зерттеудің деректеріндегі индикатор бағалауларындағы айырмашылықтар статистикалық маңызды екенін көрсетті. Іріктеменің үлкен көлеміне, оны жүргізудің репрезентативтілігі мен жүйелілігіне байланысты халықтың жұмыспен қамтылуын іріктемелі зерттеу (T001) базасында индикаторды бағалау артықшылық болып табылады. Формальды білім деңгейі индикаторының мәні ерлер мен әйелдер үшін іс жүзінде бірдей: тиісінше 98,5% және 98,6%.

"Белсенді ұзақ өмір сүру үшін қолайлы орта" домені бүкіл халық үшін 64,7%, ерлер үшін 62,6% және әйелдер үшін 66,5% құрады. Әйелдер үшін доменнің жоғары мәні еркектерге қарағанда олардың ұзақ өмір сүруіне байланысты (өмір сүру сапасы КӨҰ салауатты өмір сүру үлесі мен психологиялық әл-ауқатпен өлшенеді, ерлерге қарағанда әйелдерге қарағанда жоғары), ИКТ-ны белсенді пайдалану және достарымен, туыстарымен және әріптестерімен біршама тұрақты әлеуметтік байланыстар (6-сурет).

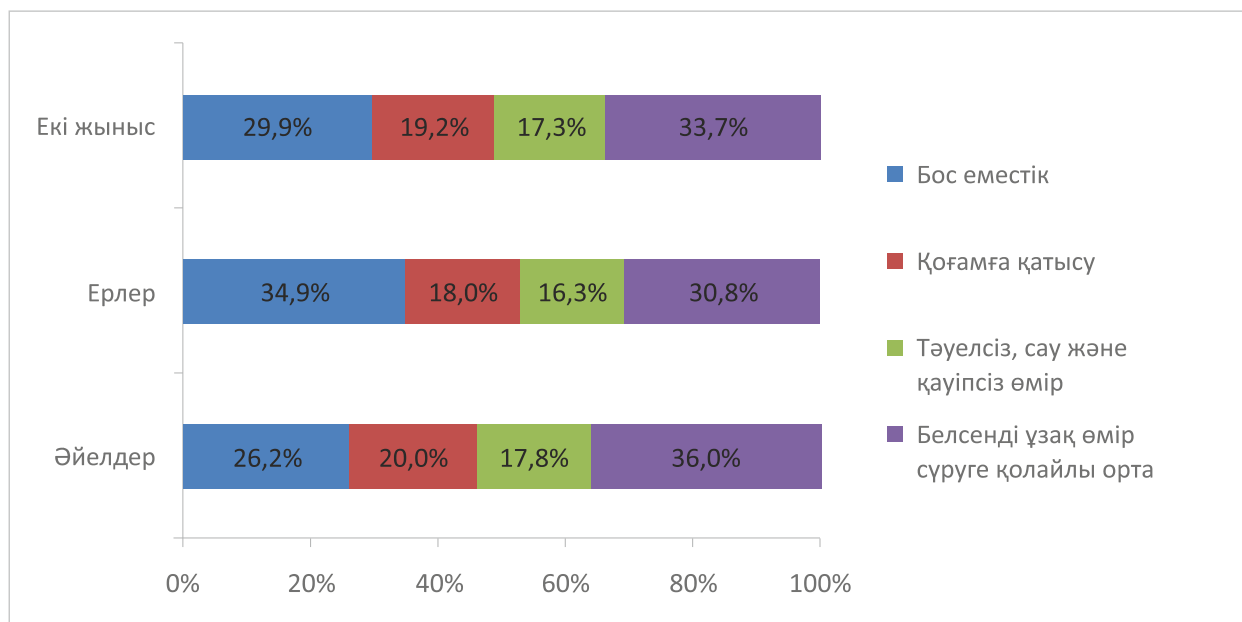

6-сурет – Индикаторлардың және "Белсенді ұзақ өмір сүруге қолайлы орта" доменінің мәні, %

Белсенді ұзақ өмір сүрудің жиынтық индексі

Қазақстан Республикасының белсенді ұзақ өмір сүру индексі екі жыныс үшін де 38,4%-ды, ерлер үшін 40,7%-ды және әйелдер үшін 36,9%-ды құрады. Мінсіз максимуммен (100%) салыстырғанда, Қазақстан Республикасында белсенді ұзақ өмір сүру әлеуеті 61,6%-ға толық пайдаланылмайды деп айтуға болады. Бірінші және үшінші домендердің мәні ерлерге қарағанда әйелдерге қарағанда жоғары, екінші және төртінші, керісінше, әйелдерге қарағанда ерлерге қарағанда жоғары.

Домен мәндеріндегі гендерлік айырмашылықтар олардың индекстің жалпы мәніне тең емес үлесін анықтайды. Сонымен, жалпы алғанда, екі жыныста да, әйелдер үшін де белсенді ұзақ өмір сүру үшін қолайлы орта домені БҰИ мәніне үлкен үлес қосады (7-сурет). Ерлер үшін ең үлкен үлес жұмыспен қамту доменін қамтамасыз етеді. Бүкіл халық үшін де, жыныс тұрғысынан да бірінші және төртінші домен жалпы алғанда БҰИ мәнінің үштен екісін береді.

7-сурет – Қазақстан Республикасының БҰИ маңыздылығына домендердің үлесі, %

Қазақстан Республикасының Еуропа елдері мен Ресейге қатысты БҰИ-дегі жағдайы

Тұтастай алғанда индикаторларды, домендерді және индексті, оның ішінде басқа елдермен салыстырғанда талдау, Қазақстан Республикасында белсенді ұзақ өмір сүрудің мықты және әлсіз жақтарын бөліп көрсетуге мүмкіндік береді. Салыстыру үшін ЕО елдері мен Ресей үшін БҰИ-2018 (2016 ж. деректер) бағалауы пайдаланылды – БҰИ-2017 (Халықаралық әдістеме бойынша және БҰИ-2018 (Росстаттың ресми әдіснамасы бойынша).

Индекстің жиынтық мәні бойынша Қазақстан Республикасы бұл қатарда 30 елдің ішінен 9-орында тұр (1-кесте). Оның ең жақын көршілері – Франция мен Эстония. Қазақстанның БҰИ рейтинг көшбасшысы – Швециядан 8,8 т.т. аз және, керісінше, ЕО-ның 28 елі үшін БҰИ-нің орташа мәнінен 2,6 т.т. жоғары салыстыру үшін Ресей осы рейтингтің 28-орнында, ал оның БҰИ-сі Қазақстан Республикасы үшін БҰИ-нен 8,8 - 8,9 т.т. аз.

Қазақстан Республикасының рейтингтегі мұндай жағдайы негізінен оның "Белсенді ұзақ өмір сүру үшін қолайлы орта" және "Қоғамдық өмірге қатысу" домендеріндегі жоғары позициялары есебінен қалыптасады (8-сурет). Қазақстан Республикасы үшін Төртінші доменнің мәні 64,5%-ды құрайды, бұл ЕО-ның 28 елі бойынша орташа мәннен 7 т.т. жоғары және Швеция үшін осы доменнің ең жоғары мәнінен 6,7 т.т. төмен. Оның осы домендегі ең жақын көршілері – Нидерланды мен Ұлыбритания. Ресей осы рейтингке қосылған кезде есептеу әдіснамасына байланысты орташа немесе орташа деңгейден төмен болады.

Қолайлы орта мен белсенді ұзақ өмір сүру үшін мүмкіндіктер доменіндегі осындай жоғары позициялар, ең алдымен, Қазақстанның қарт азаматтарының өте жоғары білім деңгейі есебінен қамтамасыз етіледі; осы көрсеткіш бойынша республика барлық Еуропа елдері мен Ресейді басып озады. Есептеулерде халықтың жұмыспен қамтылуын іріктеп зерттеу деректері пайдаланылды, бірақ "Қазақстан Республикасындағы қарт адамдар" деректеріне көшу кезінде де бұл көшбасшылық сақталып қалатын еді.

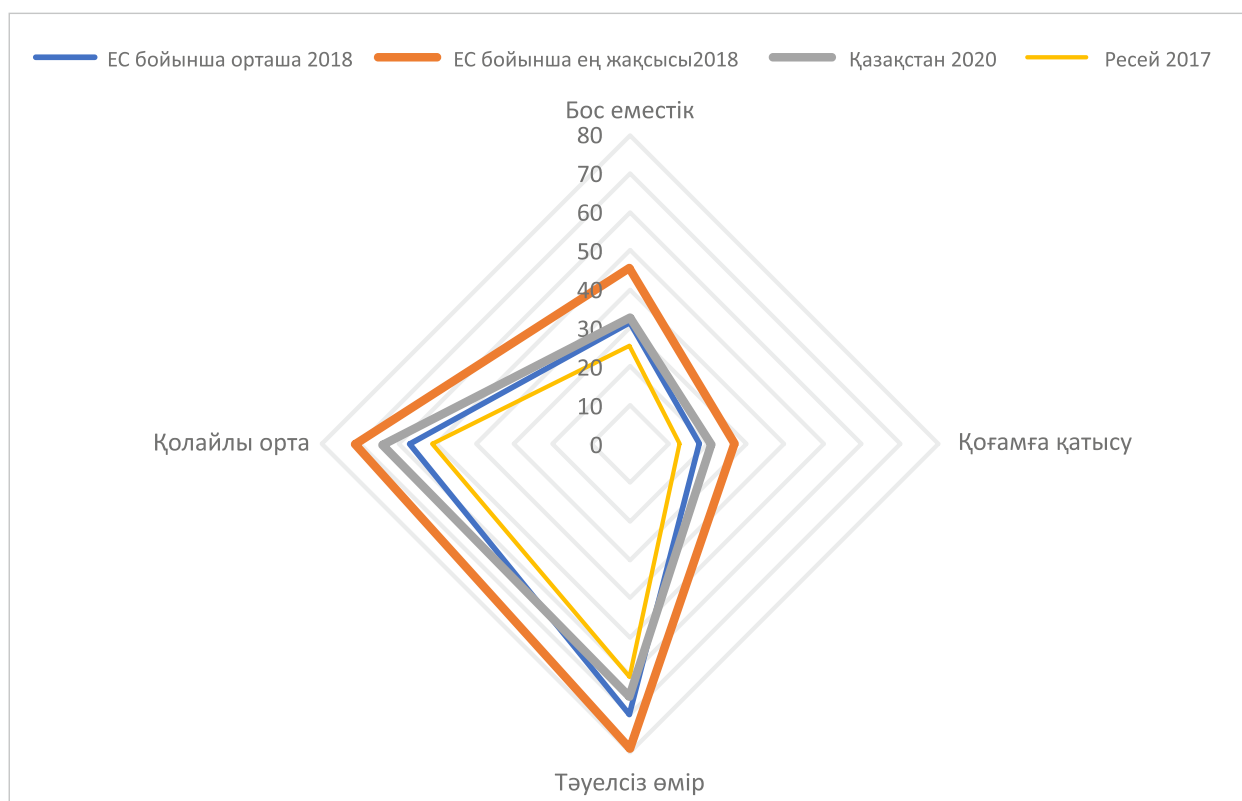
1-кесте – Қазақстан Республикасы (2020 ж.), ЕО елдері (2018 ж.) және Ресей (2017-2018 жж.) үшін БҰИ-нің мәні мен рейтингі және домендер мәні)

№.	Ел	Белсенді ұзақ өмір сүру индексі	Домендер			
			Жұмыспен қамту	Қоғамдық жұмысқа қатысу	Тәуелсіз, салауатты және қауіпсіз өмір	БӨ үшін қолайлы орта
1	Швеция	47,2	45,4	26,0	79,2	71,2
2	Дания	43,0	40,6	21,7	78,4	66,5
3	Нидерланды	42,7	36,3	26,6	77,3	64,7
4	Великобритания	41,3	39,3	20,7	75,3	63,9
5	Финляндия	40,8	35,7	22,6	77,6	63,1
6	Германия	39,6	39,4	15,9	74,9	63,6
7	Ирландия	39,1	35,4	18,8	75,0	63,2
8	Франция	38,6	26,9	26,2	75,4	62,2
9	Қазақстан	38,4	32,8	21,0	66,2	64,5
10	Эстония	37,9	44,5	14,3	66,5	53,2
11	Бельгия	37,7	23,8	27,0	73,3	62,8
12	Чехия	36,5	34,2	16,2	71,4	58,7
13	Австрия	35,8	27,2	18,8	77,7	60,0
14	Кипр	35,7	30,8	19,4	71,5	54,9
15	Мальта	35,4	25,6	20,9	70,6	60,5
16	Латвия	35,3	37,9	17,8	57,7	50,2
17	Люксембург	35,2	20,2	23,8	74,2	62,2
18	Италия	33,8	28,0	17,3	68,0	55,9
19	Испания	33,7	25,7	16,2	71,6	59,7
20	Португалия	33,5	33,4	11,9	67,7	54,2
21	Литва	33,4	37,9	11,1	65,3	48,5
22	Словакия	32,3	26,3	16,1	69,2	52,9
23	Болгария	31,8	30,5	9,7	66,2	55,9
24	Словения	31,1	21,3	15,7	71,0	55,5
25	Польша	31,0	26,5	13,1	66,1	52,7
26	Венгрия	30,5	27,5	11,6	65,6	51,0
27	Румыния	30,2	28,9	13,6	63,7	44,6

№.	Ел	Белсенді ұзақ өмір сүру индексі	Домендер			
			Жұмыспен қамту	Қоғамдық жұмысқа қатысу	Тәуелсіз, салауатты және қауіпсіз өмір	БӨ үшін қолайлы орта
28	Ресей 2017	29,6	25,2	12,8	60,5	51,4
	Ресей 2018 (Росстат әдіснамасы)	29,5	28,2	6,6	59,7	57,0
29	Хорватия	29,3	21,2	15,8	64,2	49,4
30	Греция	27,7	20,6	11,8	63,9	50,0

Ақпарат көздері: UNECE (2019). Active Ageing Index. Analytical Report. UN, Geneva. URL: https://www.unecce.org/fileadmin/DAM/pau/age/Active_Ageing_Index/ECE-WG-33.pdf; Ресей бойынша автордың бағалары

Білім берумен қатар Қазақстанға қолайлы орта саласындағы жоғары позицияларды тағы үш индикатор қамтамасыз етеді. Бұл, ең алдымен, 55 жастағы КӨҰ-да салауатты өмір сүру ұзақтығының үлесі, оның мәні ЕО елдерінің орташа деңгейінен едәуір жоғары және қолданылатын әдістердің бірі бойынша ресейлік мәліметтерге жақын. Алайда, бұл жерде бір мезгілде Қазақстан 50-ге бөлінген, 55 жастағы күтілетін өмір сүру ұзақтығы (КӨҰ) индикаторы бойынша құлдырап бара жатқанын атап өту қажет; бұл дамыған елдерге қарағанда халықтың қайтыс болуына байланысты қолайлылығы төмен және өмір сүру ұзақтығы салыстырмалы түрде жоғары емес жағдайға сәйкес келеді. Өлім-жітімнің төмендеуіне қарай Қазақстанның бірінші индикатор бойынша позициялары жақсарады деп болжауға болады, ал екінші индикатор бойынша ең болмағанда бірінші уақыт, керісінше, нашарлайды, бұл жалпы және салауатты өмір сүру ұзақтығының өсуі арасындағы уақытша артта қалуды көрсетеді. Сондай-ақ, төртінші доменнің жоғары мәндері аға буынның әлеуметтік байланыстарға және жақсы психологиялық әл-ауқатқа белсенді қатысуы арқылы қамтамасыз етіледі. Екі индикатор бойынша Қазақстан Республикасы үшін мәні ЕО-ға мүше 28 ел бойынша орташадан жоғары, ал көшбасшыдан алшақтығы тиісінше 10 және 12,7 т.т. құрайды. Қазақстан Республикасында аға буынның БҰИ пайдалану индикаторының мәні ЕО-28 бойынша орташадан да жоғары, алайда мұнда рейтинг көшбасшысынан бөліну әлдеқайда елеулі (23,9 т.т.), ал осы индикатордың доменінің қорытынды мәніне үлесі жоғары емес.

8 - сурет – Қазақстан Республикасын ЕО-28 (2018) бойынша орташа мәнмен, үздік еуропалық практикамен және Ресеймен (2017) БҰИ субиндекстер бөлінісінде салыстыру

"Қоғамдық өмірге қатысу" екінші доменінің мәні Қазақстан Республикасы үшін 21,7%-ды құрайды, бұл ЕО-28 елдері мен Ресей рейтингіндегі сегізінші позицияға сәйкес келеді. Доменнің ең жақын көршілері - Дания мен Мальта. Осы доменнің мәні бойынша Қазақстан Республикасы ЕО-28 бойынша орташа мәннен 3,2 т.т. асады және көшбасшы – Бельгиядан 6 т.т. артта қалып отыр (8-сурет). Ресей осы домен бойынша рейтингтің төменгі бөлігінде орналасқан.

Бұл ретте Қазақстанның осы домендегі жақсы позициялары тек мықты отбасы ішіндегі байланыстармен және, ең алдымен, республиканың қарт азаматтарын немерелерін күтуге белсенді қатыстырумен қамтамасыз етіледі. Осы индикатордың мәні бойынша Қазақстан Республикасы 19,4 т.т. ЕС-28 бойынша орташа мәннен озады және 1,1 т.т. тек Кипрден кейін ғана рейтингте екінші болып табылады. Өзіне-өзі қызмет көрсету тапшылығы бар мүгедектерге, науқастарға және қарт туыстарға күтім жасауға егде адамдардың қосылуы бойынша Қазақстан алтыншы орында тұр, индикатордың мәні ЕС бойынша орташа мәннен – 28 – ден 6,6 т.т. асатын және көшбасшы - Франциядан артта қалған-12 т.т. бұл индикатор бойынша рейтингте Қазақстаннан жоғары тұрған барлық елдердің халқы әлдеқайда көп және тиісінше еңбекке жарамсыз туыстарын күтіп-бағуды жүзеге асыруға неғұрлым жоғары қажеттілік бар екенін атап өткен жөн. Қазақстан Республикасы отбасынан тыс әлеуметтік белсенділік көрсеткіштері бойынша қаралатын елдер рейтингінің төменгі бөлігінде тұр.

Қазақстан Республикасында жұмыспен қамтудың бірінші доменінің мәні ЕО-28 бойынша орташа мәннен 1,7 т.т. жоғары, бұл рейтингте 13-орынды қамтамасыз етеді; бұл сондай-ақ Ресей үшін осы доменнің мәнінен 4,5 – 7,6 т.т. жоғары; бірақ домен көшбасшысы -

Швеция мәнінен 12,6 т.т. төмен (8-сурет). Бұл доменде Қазақстан Португалия және Кипрмен көршілес. Домендегі орташадан жоғары позициялар ең алдымен 55-59 жастағы (республика үшін индикатордың мәні ЕО бойынша орташадан 6,8 т.т. жоғары – 28), сондай-ақ 70-74 жастағы (республика үшін индикатордың мәні ЕО бойынша орташадан 2,6 т.т. жоғары-28) екі шеткі жас топтарының жұмыспен қамтылуын қамтамасыз етеді. Алайда, 60-64 және әсіресе 65-69 жас аралығында Қазақстан Республикасында жұмыспен қамту деңгейі өте жоғары емес.

Керісінше, Қазақстан Республикасында "Тәуелсіз, салауатты және қауіпсіз өмір" үшінші доменінің 66,2%-ға тең мәні оны рейтингте тек 21-орынды қамтамасыз етеді (8-сурет). ЕС-28 бойынша орташадан артта қалу 4,4 т.т., домен көшбасшысы – Швециядан – 12,9 т.т. ең жақын көршілер - Эстония мен Болгария. Бұл ретте Қазақстан Ресейді 5,8 – 7,5 т.т. басып озады.

Үшінші доменде индикаторлардың екі тобын бөлуге болады: рейтингте Қазақстан Республикасының позициясын арттыру үшін жұмыс істейтіндер, оның күшті жақтары және белсенді ұзақ өмір сүру әлеуетін төмендететіндер. Егде жастағы халықтың депривацияларымен байланысты жағдай неғұрлым проблемалы болып табылады: 65 және одан жоғары жастағы халық арасында материалдық депривациялардың болмауы индикаторы бойынша Қазақстан барлық ЕО елдері мен Ресейден кем түспейді. Егде жастағы халықтың өмір сүру деңгейін сипаттайтын тағы бір көрсеткіш - кедейлік қаупінің болмауы - Қазақстанға (80,3%) Латвия (77,1%) ғана жол береді. Онда, бұл ретте үшінші көрсеткіш - медиандық табысқа қатысты материалдық әл-ауқат бойынша республиканың көшбасшы тобында тұрғаны - өмір сүру деңгейінің барлық халыққа өте қолайлы жағдай еместігін білдіреді, халыққа қызметтің балама кірістері 65 жылдан кіші, халықтың ересек бөлігі, дегенмен, кедейшілікке жоғары тәуекелді болып келеді.

75 және одан жоғары жастағы (71,1%) халықтың тәуелсіз тұру индикаторы бойынша Қазақстан Республикасының жағдайын түсіндіруде өте сақ болуға тиіс: бір жағынан, шын мәнінде, республикадан төмен бұл индикатор бойынша тек Польша (63,9%) ЕО-28 мәні бойынша орташа мәннен артта қалу 14,9 т.т., ал Дания көшбасшысынан – 28,1 т.т. құрайды. Дәстүрлі қазақстандық қоғамда ұрпақтар арасындағы қарым-қатынастар мен бірнеше ұрпақтардың бірге өмір сүруіне қатысты әлеуметтік нормалар Солтүстік Еуропа нормаларынан ерекшеленетіні және бірге тұруды егде жастағы адамдардың автономияға қабілетсіздігі деп түсіндіруге болмайтыны анық.

Үшінші домен индикаторларының қалған барлық мәндері бойынша Қазақстан Республикасы ЕО елдері үшін орташадан жоғары - 28 деңгейде. Бірақ физикалық белсенділік индикаторын ерекше атап өткен жөн, ол бойынша егде жастағы халықтың жағдайы Қазақстанда күтпеген жерден жоғары болып, тек Финляндия мен Швециядан кейін ғана, мысалы, Нидерландыдан және ЕО - 28 барлық басқа елдерінен және Ресейден озып кетті. Бұл индикатор "Қазақстан Республикасындағы қарттар" (2020 ж.) зерттеу деректері негізінде есептелді, онда еуропалық әдіснамаға толық сәйкес келетін мәселені тұжырымдау пайдаланылды. 55 және одан жоғары жастағы Қазақстандықтардың дене белсенділігінің деңгейі шын мәнінде сондай жоғары болуы мүмкін, бірақ сондай-ақ басқа да осы тексерулерден алынатын бағалардың тұрақтылығын не келесі жылдары "Қазақстан Республикасындағы егде жастағы адамдар" тексеруін қайталау барысында тексеруге болады.

Қорытынды

Жүргізілген талдау Қазақстан Республикасындағы белсенді ұзақ өмір сүру ахуалының мынадай күшті жақтарын атап көрсетуге мүмкіндік береді: бұл, ең алдымен, егде жастағы адамдардың жоғары білім деңгейі, олардың әлеуметтік байланыстарға және әлеуметтік белсенділіктің отбасы ішіндегі түрлеріне (күтімді талап ететін немерелер мен қарт туыстарға күтім жасау) өте күшті қолдауы, дене белсенділігінің жоғары деңгейі және жақсы психологиялық әл-ауқат. Сонымен қатар, егде жастағы халықтың еңбек нарығына және ИКТ-ны пайдалануға қосылуының жақсы көрсеткіштерін атап өтуге болады.

Керісінше, белсенді ұзақ өмір сүру әлеуетін жақсарту тұрғысынан мемлекеттің назарын талап ететін екі сала тұтас алғанда республика халқының және атап айтқанда қарт халықтың өмір сүру деңгейін арттыру және салыстырмалы кедейлік пен материалдық депривациялардың айқындылық тәуекелдерін төмендету жөніндегі міндетті қамтиды. Сондай-ақ, өлім-жітімді азайту және күтілетін өмір сүру ұзақтығын арттыру міндеті тұр.

Белсенді ұзақ өмір сүру индексінің әдіснамалық дамуы тұрғысынан белсенді ұзақ өмір сүрудегі прогресті бақылау құралы ретінде мыналарды ұсынуға болады:

1. Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар жөніндегі агенттігінің Ұлттық статистика бюросы жүргізетін тұрақты статистикалық байқаулардың индексін есептеу үшін неғұрлым белсенді пайдалануға көшсін.
2. Осыған байланысты статистикалық байқау деректеріне енгізілетін Белсенді ұзақ өмір сүру индексін есептеу үшін қажетті мәселелер тізбесін кеңейту туралы мәселені қараған жөн.
3. Болашақта осы статистикалық бақылауларды іріктеменің үлкен көлемі белсенді ұзақ өмір сүру саласындағы өңірлік айырмашылықтарды анықтау үшін өңірлік деңгейде БҰИ есептеуге көшуге мүмкіндік береді. Индексті есептеу үшін қазіргі кездегі қолда бар деректерге көрсеткіштердің көпшілігінің өңірлік талдауын тек ұлттық деңгейде пайдаланылатын зерттеулердің репрезентативтілігіне және бақылаулар санының жеткіліксіздігіне байланысты жасау мүмкін емес.
4. Егер статистикалық байқаулардың деректері негізінде жиналатын индикаторлар санын кеңейту мүмкін болмаса, 2020 жылы деректер негізінде көптеген БҰИ индикаторлары есептелген "Қазақстан Республикасындағы қарттар" зерттеуін іріктеу көлемін кеңейтуді ұсынған жөн.
5. Сонымен қатар, болашақта БҰИ есептеу үшін қолданылатын көрсеткіштер құрамы мен салмақ жүйесін олардың республиканың ұлттық даму басымдықтары мен әлеуметтік-мәдени ерекшеліктеріне сәйкестігі тұрғысынан сыни тұрғыдан талдау қажет болуы мүмкін. Индекстің мұндай бейімделу мүмкіндігі туралы халықаралық сарапшылар да айтады. 28

Қосымша

Қазақстан Республикасының Белсенді ұзақ өмір сүру индексін есептеу үшін деректер көздері

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
1.1 55-59 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі	Did you do any paid work in the 7 days ending Sunday the <i>[date]</i>, either as an employee or as self-employed? 1. Yes 2. No Even though you were not doing paid work, did you have a job or a business that you were away from in the week days ending Sunday the <i>[date]</i> (and that you expect to return to)? 1. Yes 2. No 3. Waiting to take up a new job/business already obtained European Union Labour Force Survey (EU-LFS)	Сіз де соңғы 7 күнде жалдамалы немесе өзін-өзі жұмыспен қамтыған адам ретінде ақылы жұмыс болды ма? 1. Иә 2. Жоқ Егер сіз ақылы жұмыс жасамаған болсаңыз да, сізде өткен аптада болмаған жұмыс немесе бизнес болды ма (және қайтып оралуды күткен)? 1. Иә 2. Жоқ 3. Жаңа жұмысқа орналасуды күтемін / бизнес жаңа ғана сатып алынды ЕО жұмыс күшін зерттеу	Карточкада көрсетілген жауаптардың қайсысы қазіргі уақытта не істеп жатқаныңызды жақсы сипаттайды? 1-ұйымда жалдау бойынша жұмыс 2-Жеке тұлғалардан жалдау бойынша жұмыс 3-шаруа немесе фермер қожалығында жалдау бойынша жұмыс 4-қызмет көрсетуге азаматтық - құқықтық сипаттағы шарт бойынша жұмыс 5-жұмыс беруші 6-дербес қызметкерлер (жеке ауласын ескере отырып) 7-отбасылық ұйымдардың, шаруа немесе фермер қожалықтарының көмектесетін (ақы төленбейтін) қызметкерлері 8-өндірістік кооператив мүшелер 9-жұмыссыз 10-студенттер 11-оқу демалысы 12-зейнеткерлер 13-әскери немесе балама қызметте 14-үй шаруашылығымен айналысады 15-жүктілік және босану бойынша демалыс 16-бала күтімі бойынша демалыс 17-ұзақ уақыт немесе тұрақты ауырады немесе еңбекке жарамсыз(на) 18-басқа GGs 2018 ж. Сіз қазіргі уақытта жұмыс істеп жатырсыз ба?

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
			1. Иә 2. Жоқ "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
1.2 60-64 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі	Same as for indicator 1.1	Same as for indicator 1.1	1.1 индикаторына ұқсас
1.3 65-69 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі	Same as for indicator 1.1	Same as for indicator 1.1	1.1 индикаторына ұқсас
1.4 70-74 жас аралығындағы жұмыспен қамту деңгейі Уровень 70-74 жас аралығындағы жұмыспен қамту	Same as for indicator 1.1	Same as for indicator 1.1	1.1 индикаторына ұқсас
2.1 Еріктілік қызмет	Percentage of population aged 55 years and over engaging in unpaid voluntary activity through the organizations (at least once a week) Please look carefully at the list of organizations and tell us, how often did you do unpaid voluntary work through the following organizations in the last 12 months? a. Community and social services (e.g. organizations helping the	Ұйымдарда ақы төленбейтін еріктілік қызметке тартылған 55 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесі (аптасына кемінде бір рет) Ұйымдардың тізімін мұқият қарап шығыңыз және соңғы 12 айда келесі ұйымдар арқылы ақысыз ерікті жұмысты қаншалықты жиі жасадыңыз? a. Әлеуметтік қызметтер және қауымдастық деңгейіндегі	Ұйымдардың тізімін мұқият қарап шығыңыз және соңғы 12 айда келесі ұйымдар арқылы ақысыз ерікті жұмысты қаншалықты жиі жасадыңыз? a. Қоғамдық және әлеуметтік қызметтер – мысалы, қарт адамдарға, жастарға, мүгедектерге және басқа да мұқтаж адамдарға көмек көрсететін ұйымдарда; b. Білім беру, мәдени, спорттық немесе кәсіптік бірлестіктер немесе қауымдастықтар; c. Қоғамдық қозғалыстар (мысалы, экология, адам құқықтары мәселелері бойынша) немесе қайырымдылық қорлар (мысалы, қаражат жинау, науқан өткізу); d. өзге де ерікті ұйымдар.

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	elderly, young people, disabled or other people in need). b. Educational, cultural, sports or professional associations c. Social movements (for example environmental, human rights) or charities (for example fundraising, campaigning) d. Other voluntary organizations 1. Every week 2. Every month 3. Less often/occasionally 4. Not at all European Quality of Life Survey (EQLS)	қызметтер (мысалы, қарт адамдарға, жастарға, мүгедектерге және басқа да мұқтаж адамдарға ұйымдастырылған көмек) b. Білім беру, мәдени, спорттық немесе кәсіптік бірлестіктер c. Қоғамдық қозғалыстар (мысалы, экология, адам құқықтары мәселелері бойынша) немесе қайырымдылық қорлар (мысалы, қаражат жинау, науқандар өткізу) d. өзге де ерікті ұйымдар 1. Апта сайын 2. Ай сайын 3. Сирек / кейде 4. Орындаған жоқ e. Өмір сүру сапасын еуропалық зерттеу f. Өзге де ерікті ұйымдар 1. Еженедельно 2. Ежемесячно 3. Реже / время от времени 4. Не выполнял(-а) Өмір сүру сапасын еуропалық зерттеу	1. Апта сайын 2. Ай сайын 3. Сирек / кейде 4. Орындаған жоқ (- а) "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
2.2 Балаларды, немерелерді күту	Percentage of population aged 55 years and over providing care to and educating their children,	Өз балаларының, немерелерінің күтімімен немесе білім берумен айналысатын 55 және одан жоғары	Жалпы, сіз төменде көрсетілген кез-келген қызметке жұмыстан тыс уақытта қаншалықты жиі қатысасыз?

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	grandchildren (at least once a week) In general, how often are you involved in any of the following activities outside of work? a. Caring for and/or educating your children b. Caring for and/or educating your grandchildren 1. Every day 2. Several days a week 3. Once or twice a week 4. Less often 5. Never European Quality of Life Survey (EQLS)	жастағы адамдардың үлесі (аптасына кемінде бір рет) Жалпы, сіз төменде көрсетілген кез-келген қызметке жұмыстан тыс уақытта қаншалықты жиі қатыстыңыз? a. Өз балаларына қамқорлық жасады және/немесе білім берумен айналысты b. Өз немерелерін тәрбиелеумен айналысқан және/немесе қамқор болған 1. Күн сайын 2. Аптасына бірнеше рет 3. Аптасына 1-2 рет 4. Сирек 5. Ешқашан Өмір сүру сапасын еуропалық зерттеу	a. Өз балаларыңыздың біліміне қамқорлық жасаңыз және/немесе айналысыңыз b. Өз немерелеріңіздің біліміне қамқорлық жасаңыз және/немесе айналысыңыз 1. Күн сайын 2. Аптасына бірнеше рет 3. Аптасына 1-2 рет 4. Сирек 5. Ешқашан "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
2.3 Науқастар мен мүгедектерге күтім жасау	Percentage of population aged 55 years and over providing care to infirm or disabled family members, neighbours or friends (at least once a week) In general, how often are you involved in any of the following activities outside of paid work? a. Caring for disabled or infirm family members, neighbours or friends under 75 years b. Caring for disabled or infirm family members, neighbours or friends aged 75 years and over 1. Every day 2. Several days a week 3. Once or twice a week 4. Less often 5. Never European Quality of Life Survey (EQLS)	55 және одан жоғары жастағы мүгедектердің немесе отбасы мүшелерінің, көршілерінің немесе достарының күтімімен айналысатын адамдардың үлесі (аптасына кемінде бір рет) Жалпы, сіз төменде көрсетілген кез-келген қызметке жұмыстан тыс уақытта қаншалықты жиі қатыстыңыз? a. 75 жасқа дейінгі мүгедек немесе науқас отбасы мүшелеріне, көршілеріне, достарына қамқорлық жасады b. 75 және одан жоғары жастағы мүгедектерге немесе науқас отбасы мүшелеріне, көршілеріне, достарына қамқорлық жасады 1. Күн сайын 2. Аптасына бірнеше рет 3. Аптасына 1-2 рет 4. Сирек 5. Ешқашан Өмір сүру сапасын еуропалық зерттеу	Жалпы, сіз төменде көрсетілген кез-келген қызметке жұмыстан тыс уақытта қаншалықты жиі қатысасыз? a. 75 жасқа дейінгі мүгедек немесе науқас отбасы мүшелеріне, көршілеріңізге, достарыңызға қамқорлық жасаңыз b. 75 жастан асқан мүгедектерге немесе науқас отбасы мүшелеріне, көршілеріне, достарына қамқорлық жасаңыз 1. Күн сайын 2. Аптасына бірнеше рет 3. Аптасына 1-2 рет 4. Сирек 5. Ешқашан "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
2.4 Саяси өмірге қатысу	Percentage of population aged 55 years and over taking part in activities of a trade union, a	Кәсіподақтардың, саяси партиялардың немесе саяси қозғалыстардың қызметіне	Соңғы 12 ай ішінде сіз келесі әрекеттерді орындадыңыз ба? a. кәсіподақтың, саяси партияның немесе саяси белсенді

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	political party or a political action group Over the last 12 months, have you any of the following activities? a. Attended a meeting of a trade union, a political party or political action group b. Attended a protest or demonstration c. Signed a petition, including an e-mail or on-line petition d. Contacted a politician or public official (other than routine contact arising from use of public services) 1. Yes 2. No European Quality of Life Survey (EQLS)	қатысатын 55 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесі Соңғы 12 ай ішінде сіз келесі әрекеттерді орындадыңыз ба? a. Кәсіподақ жиналысына, саяси партияға немесе саяси іс-қимыл тобына қатысты b. Наразылық акциясына немесе демонстрацияға қатысқандар c. Петицияға қол қойдыңыз ба, электрондық пошта және онлайн режимінде қоса алғанда d. Саясаткермен немесе мемлекеттік қызметшімен байланысыңыз (қоғамдық қызметтерді пайдаланумен байланысты әдеттегі байланыстарды қоспағанда) 1. Иә 2. Жоқ Өмір сүру сапасын еуропалық зерттеу	топтың жиналысына қатысты; b. наразылық білдіруге немесе демонстрацияға қатысты; c. Петицияға қол қойдыңыз ба, петициялар жіберілетін электрондық пошта және онлайнды қоса алғанда; d. қоғамдық қызметтерді күнделікті пайдаланудан туындайтын байланыстардан басқа, қандай да бір саясаткермен немесе мемлекеттік шенеунікпен байланысқан 1. Иә 2. Жоқ "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
3.1 55 және одан жоғары жастағы адамдардың физикалық белсенділігі	Percentage of population aged 55 years and over undertaking physical exercise or sport almost every day How frequently do you do each of	Дене шынықтырумен, спортпен шұғылданатын 55 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесі күн сайын дерлік Сіз мұны қаншалықты жиі жасайсыз: a. Спортпен шұғылданасыз ба?	Сіз дене шынықтыру және спортпен қаншалықты жиі айналысасыз, соның ішінде секциялық (ұйымдастырылған) немесе өз бетіңізше? 1. Күн сайын немесе күн сайын дерлік 2. Кем дегенде аптасына бір рет

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	the following? a. Take part in sports or physical exercise 1. Every day or almost every day 2. At least once a week 3. One to three times a month 4. Less often 5. Never European Quality of Life Survey (EQLS)	1. Күн сайын немесе күн сайын дерлік 2. Кем дегенде аптасына бір рет 3. Бір рет 4. Сирек 5. Ешқашан Өмір сүру сапасын еуропалық зерттеу	3. Бір рет 4. Сирек 5. Ешқашан "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
3.2 Медициналық және стоматологиялық көмекке қол жеткізу	Percentage of population aged 55 years and over who report no unmet need for medical or dental examination or treatment during the 12 months preceding the survey. 1. Unmet need for medical examination or treatment 2. Unmet need for dental examination or treatment 1. Yes, there was at least one occasion when the person really needed examination or treatment but did not receive it 2. No, there was no occasion when the person really	Соңғы 12 ай ішінде қажет болған жағдайда медициналық немесе стоматологиялық көмекке қол жетімділіктің болмауына тап болмаған 55 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесі. 1. Медициналық тексеруге немесе емдеуге қанағаттандырылмаған қажеттілік 2. Стоматологиялық тексеруге немесе емдеуге қанағаттандырылмаған қажеттілік 1. Иә, респондент шын мәнінде	Қажет болған жағдайда медициналық немесе стоматологиялық көмекке қол жетімділіктің болмауына тап болмаған 55 жастан асқан респонденттердің үлесі, % "Халықтың өмір сүру сапасы" (D002) 2020 ж. Соңғы 12 айда сіз медициналық тексеруді немесе емдеуді қажет ететін жағдайға тап болдыңыз ба, бірақ оны ала алмадыңыз ба? 1. Иә 2. Жоқ. 98. Жауап беру қиын 99. Жауаптан бас тарту Соңғы 12 айда сіз стоматологиялық тексеруді немесе емдеуді қажет ететін жағдайға тап болдыңыз ба, бірақ оны ала алмадыңыз ба? 1. Иә

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	needed examination or treatment but did not receive it European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC)	тексеру немесе емдеуге қажет болды, бірақ оны алған жоқ, кем дегенде бір жағдай болды. 2. Жоқ, респондент шынымен тексеруді немесе емдеуді қажет ететін, бірақ оны алмаған жағдай болған жоқ. Табыстар мен өмір сүру жағдайларын еуропалық зерттеу	2. Жоқ. 98. Жауап беру қиын 99. Жауаптан бас тарту "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
3.3 Тәуелсіз тұру	Percentage of population aged 75 years and over who live in a single person household or who live as couple (2 adults with no dependent children) European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC)	Жалғыз немесе жұппен (балалары жоқ екі ересек) тұратын 75 жастағы және одан үлкен адамдардың үлесі) Табыстар мен өмір сүру жағдайларын еуропалық зерттеу	Үй шаруашылығының мөлшері = 1 адам. NEMECE Үй шаруашылығының мөлшері = 2 адам. Және Серіктесі бар 1 Иә 2 жоқ 7 қолданылмайды 8 жауаптан бас тарту 9 білмеймін Және Сіздің(а) серіктесіңіз(ша)/жұбайыңыз сол үй шаруашылығында сізбен бірге тұрады ма? 1 Иә 2 жоқ GGS 2018 ж. Сіз қазір кіммен тұрасыз? 1. Бір (бір) 2. Зайыбымен (- ом)

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
			3. Жұбайымен (- лерімен) және балаларымен 4. Балалармен 5. Балалардың отбасыларымен 6. Немерелерімен 7. Басқа туыстарымен 8. Басқа (жазыңыз) "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
3.4 Салыстырмалы орташа табыс	The ratio of the median equivalised disposable income of people aged 65 and over to the median equivalised disposable income of those aged below 65 Household disposable income is established by summing up all monetary incomes received from any source by each member of the household (including income from work, investment and social benefits) – plus income received at the household level – and deducting taxes and social contributions paid. In order to reflect differences in household size and composition, this total is divided by the number of ‘equivalent adults’ using a standard (equivalence) scale, the so-called ‘modified OECD’ scale, which attributes a weight of 1 to the first adult in the household, a weight of	65 жастан асқан адамдардың орташа эквивалентті қолда бар кірісінің 65 жастан асқан адамдардың орташа эквивалентті қолда бар табысына қатынасы. Үй шаруашылығының қолда бар табысы үй шаруашылығының кез келген мүшесі кез келген көзден алған барлық ақшалай табыстардың сомасы (төленетін жұмыспен қамтылудан, инвестициялаудан және әлеуметтік жәрдемақылардан түскен табысты қоса алғанда) – үй шаруашылығы деңгейінде алынған табысты қоса алғанда – төленген салықтар мен әлеуметтік жарналар шегеріле отырып есептеледі. Үй шаруашылығының мөлшері мен құрамындағы айырмашылықтарды ескеру үшін алынған табыс сомасы эквиваленттік шкаланы (ЭЫДҰ түрлендірілген шкаласы) пайдалана отырып, "үй шаруашылығының	Бұл тізімде табыстың әртүрлі түрлері көрсетілген. Соңғы 12 ай ішінде жеке алған адамдарыңызды көрсетіңіз. 1 Ақылы жұмыс бойынша жалақы 2 Зейнетақы 3 Жесірлерге, апатқа, соғысқа душар болғандарға жәрдемақы 4 Мүгедектігі, еңбекке жарамсыздығы немесе ауруы бойынша жәрдемақы 5 Жұмыссыздық бойынша жәрдемақы немесе жұмыс іздеушілерге төлемдер 6 Әлеуметтік көмек, әлеуметтік қамсыздандыру бойынша жәрдемақы Соңғы 12 айда сіз осындай төлемді қанша рет алдыңыз [төлем түрі]? Рет саны Бұл төлемдердің орташа мөлшері қандай? 1 және 2 төлем түрлері үшін: егер сіз жұмыс беруші ретінде жұмыс жасасаңыз, сіз жұмыс істеген кез-келген сабақтан тыс уақыттағы кірістерді де қосыңыз. Таза табыс деп атаңыз, яғни салық төлегеннен кейінгі жалақы. 97 білмеймін

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	0.5 to each subsequent member of the household aged 14 and over, and a weight of 0.3 to household members aged less than 14. The resulting figure is called equivalised disposable income and is attributed to each member of the household. European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC)	баламалы ересек мүшелерінің" санына бөлінеді, оған сәйкес бірлі – жарым салмақ үй шаруашылығының бірінші ересек мүшесіне, салмағы 14 және одан жоғары жастағы үй шаруашылығының әрбір келесі мүшесіне 0,5, салмағы 14 жасқа дейінгі үй шаруашылығының әрбір мүшесіне 0,3 беріледі. Алынған мән қолда бар кірістердің эквиваленті деп аталады және үй шаруашылығының әр мүшесіне қатысты болады. Табыстар мен өмір сүру жағдайларын еуропалық зерттеу	98 жауаптан бас тарту Карточкаға қараңыз және сіз [төлем түрі] (теңге) бойынша алған сомалардың шамамен диапазонын көрсетіңіз) 1) 200000 дейін 2) 200001 – 400000 3) 400001 – 600000 4) 600001 – 800000 5) 800001 – 1000000 6) 1000001 – 1400000 7) 1400001 – 2000000 8) 2000000 астам 97 білмеймін 98 жауаптан бас тарту Серіктестің табысы туралы ұқсас сұрақтар Респонденттің және Серіктестің төлем алу рет санын ескере отырып, түрлері бойынша кірістерінің сомасы Үй шаруашылығы мүшелерінің баламалы саны үй шаруашылығы мүшелерінің жасы мен Туған жылы туралы мәселелер негізінде есептелген GGs 2018 ж. Бұдан әрі индикаторды есептеу алгоритмі БҰҰ ЕЭК әдістемелерімен сәйкес келеді
3.5 Кедейлік қаупінің болмауы	Percentage of population aged 65 years and over who are not at risk of poverty. People at risk of poverty are defined as those with equivalised disposable income after social transfers below the at-risk-of-	Кедейлік қаупі жоқ 65 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесі. Әлеуметтік трансферттерді ескере отырып, ұлттық медианалық баламалы қолда бар кірістің 50% - ына тең кедейлік тәуекелі шегінен	3.4 Индикаторына ұқсас GGs 2018 ж.

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	poverty threshold, which is set at 50% of the national median equivalised disposable income after social transfers European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC)	төмен баламалы қолда бар табысы бар адамдар кедейлік тәуекелі бар тұлғалар болып табылады Табыстар мен өмір сүру жағдайларын еуропалық зерттеу	
3.6 Материалдық депривацияның болмауы	Percentage of population aged 65 years and over who are not severely materially deprived. Severe material deprivation refers to a state of economic and durable strain, defined as the enforced inability (rather than the choice not to do so) to afford at least four out of the following nine items: 1. To pay their rent, mortgage or utility bills; 2. To keep their home adequately warm; 3. To face unexpected expenses; 4. To eat meat or proteins regularly; 5. To go on holiday; 6. A television set; 7. A washing machine; 8. A car; 9. A telephone. European Union Statistics on Income and Living Conditions	Ауыр материалдық депривацияны сезінбейтін 65 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесі. Ауыр материалдық депривация - бұл ұзақ уақыт ішінде келесі тоғыз позицияның кем дегенде төртеуін алуға мүмкіндік болмаған жағдай: 1. Алу, ипотека немесе коммуналдық қызметтерге ақы төлеу; 2. Үйіңізді жеткілікті жылы ұстаңыз; 3. Күтпеген шығыстарды көтеру; 4. Ет пен ақуыздарды үнемі жеп қойыңыз; 5. Демалысқа барыңыз; 6. Теледидар сатып алыңыз; 7. Кір жуғыш машинаны сатып алыңыз; 8. Машина сатып алыңыз; 9. Телефон сатып алыңыз. Табыстар мен өмір сүру жағдайларын еуропалық зерттеу	Қаласаңыз, бере аласыз ба...? 1 тұрғын үйді, ипотеканы немесе коммуналдық қызметтерді толық көлемде және мерзімінде төлеу 2 үйіңізді жеткілікті жылы ұстаңыз 3 күтпеген шығындарды жеңу (тұрғын үйді немесе ұзақ мерзімді заттарды жедел жөндеуге, жедел медициналық қызметтерге шығындар) 4 ет, құс еті немесе балық немесе балама вегетариандық тағамдарды үнемі жеп қойыңыз 5 үйден тыс демалыс аптасын жылына кемінде бір рет өткізіңіз 6 теледидар сатып алыңыз 7 кір жуғыш машинаны сатып алыңыз 8 машина сатып алыңыз 9 тұрақты ұялы телефон сатып алыңыз 1 Иә 2 жоқ 3 жауап беру қиын 4 жауаптан бас тарту Айыру саны жинақталады. 4 және одан да көп позицияның болуы материалдық депривация деп саналады, 3 және одан да аз позиция-материалдық депривацияның болмауы.

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	(EU-SILC)		"Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
3.7 Физикалық қауіпсіздік	Percentage of population aged 55 years and over who are feeling very safe or safe to walk after dark in their local area How safe do you – or would you – feel walking alone in this area (Respondent's local area or neighborhood) after dark? Do – or would – you feel 1. Very safe 2. Safe 3. Unsafe 4. Very unsafe European Social Survey (ESS)	Тәуліктің қараңғы уақытында өзі тұратын жерде серуендеу кезінде өзін толық немесе салыстырмалы түрде қауіпсіз сезінетін 55 жастағы және одан үлкен адамдардың үлесі Қараңғыдан кейін сіз тұратын жерде жалғыз жүргенде өзіңізді қаншалықты қауіпсіз сезінесіз немесе сезінесіз? Сіз өзіңізді сезінесіз немесе сезінесіз... 1. Толық қауіпсіздікте 2. Салыстырмалы қауіпсіздікте 3. Қауіпсіз емес 4. Емес Еуропалық әлеуметтік зерттеу (ЕСИ)	Сіз өзіңіздің елді мекеніңіздегі көшеде (сіз тұратын жерде) қараңғыда өзіңізді қаншалықты қауіпсіз сезінесіз? 1 толығымен қауіпсіз 2 жеткілікті қауіпсіз 3 қауіпсіз емес 4 өте қауіпті "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
3.8 Үздіксіз оқыту	Percentage of population aged 55-74 who stated that they received education or training in the four weeks preceding the survey Education or training during previous four weeks 1. Received no education or training 2. Received some education or	Соңғы төрт аптада білім алған немесе біліктілікті арттыру курстарынан, тренингтерден өткен 55-74 жастағы адамдардың үлесі Соңғы төрт аптаның ішінде білім беру немесе оқыту 1. Білім алған жоқ және оқудан өткен жоқ. 2. Білім алған немесе оқыған. ЕО жұмыс күшін зерттеу	Соңғы 12 айда сіз ресми білім алу үшін оқуға түстіңіз бе? 1 Иә 2 жоқ GGs 2018 ж. Айтыңызшы, сіз қандай да бір білім алдыңыз ба немесе біліктілікті арттыру курстарынан, мамандықтардан өттіңіз бе? 1 жоқ 2 Иә "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	training European Union Labour Force Survey (EU-LFS)		
4.1 50 жасқа тең нысаналы мәннің үлесі ретінде 55 жастағы күтілетін өмір сүру ұзақтығы	Remaining life expectancy at 55 divided by 50 to calculate the proportion of life expectancy achievement in the target of 105 years of life expectancy Eurostat web	55 жастан 50 жасқа бөлінген күтілетін өмір сүру ұзақтығы (105 жасқа тең нысаналы өмір сүру ұзақтығына қол жеткізу дәрежесі) Еуростат	55 жастағы өмір сүру ұзақтығы, 2015-2020 жж.: https://population.un.org/wpp/DataQuery/
4.2 55 жастағы күтілетін өмір сүру ұзақтығындағы салауатты өмір сүру жылдарының үлесі	Healthy life years measures the remaining number of years free of activity limitations caused by health problems. Population and mortality registers (Eurostat) and European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC)	55 жастағы күтілетін өмір сүру ұзақтығындағы күтілетін салауатты өмір сүру ұзақтығының үлесі (денсаулыққа байланысты проблемалардан туындаған қызметті шектеусіз) Халық және өлім-жітім тіркелімдері (Еуростат) және табыстар мен тұру жағдайларын еуропалық зерттеу	60 жасында салауатты өмір сүру ұзақтығы, 2016 ж.: https://apps.who.int/gho/data/view.main.HALEXv?lang=en 60 жасында өмір сүру ұзақтығын күту, 2015-2020 жж.: https://population.un.org/wpp/DataQuery/
4.3 Психологиялық әл-ауқат (психикалық денсаулық)	Percentage of population aged 55 years or over reporting good mental well-being Please indicate for each of the five statements which is closest to how you have been feeling over the last two weeks a: I have felt cheerful and in good	Жақсы психологиялық денсаулық (әл-ауқат) жағдайындағы 55 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесі) Соңғы екі аптадағы сезімдермен салыстырғанда бес мәлімдеменің әрқайсысы сізге қаншалықты сәйкес келетінін көрсетіңіз a: Мен өзімді сергек және жақсы	Соңғы екі аптадағы сезімдермен салыстырғанда бес мәлімдеменің әрқайсысы сізге қаншалықты сәйкес келетінін көрсетіңіз a Мен көңілді, көңілді және жақсы көңіл-күй сезіндім b Мен өзімді тыныш және жайбарақат сезіндім c мен өзімді белсенді және жігерлі сезіндім d мен жаңа оянып, демалдым e менің күнделікті өмірімде мені қызықтыратын көптеген нәрселер бар

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	spirits b: I have felt calm and relaxed c: I have felt active and vigorous d: I woke up feeling fresh and rested e: My daily life has been filled with things that interest me 1. All of the time 2. Most of the time 3. More than half of the time 4. Less than half of the time 5. Some of the time 6. At no time The raw score is calculated by reversing the value order of the variable, and then totaling the figures of the five answers. The raw score converted so as to range from 0 to 25, 0 representing worst possible and 25 representing best possible quality of life. The Major Depression is defined if the raw score is below 13. European Quality of Life Survey (EQLS)	көңіл-күйде сезіндім b: Мен өзімді тыныш және жайбарақат сезіндім c: мен белсенділік пен батылдықты сезіндім d: мен сергек оянып, демалдым e: менің өмірімде мені қызықтыратын көптеген нәрселер бар 1. Тұрақты 2. Уақыттың көп бөлігі 3. Барлық уақыттың жартысынан көбі 4. Барлық уақыттың жартысынан азы 5. Кейде 6. Ешқашан Бастапқы балл айнымалы мәндерді кері кодтау арқылы есептеледі, содан кейін бес жауаптың сандарын қорытындылайды. Алынған доп 0 – ден 25-ке дейінгі психологиялық әл-ауқаттың бағасын білдіреді, мұндағы 0-ең нашар нұсқа, ал 25-өмірдің ең жақсы сапасын білдіреді. Терең депрессия индикатордың мәні 13-тен төмен болған кезде анықталады. Өмір сүру сапасын еуропалық зерттеу	1 тұрақты 2 уақыттың көп бөлігі 3 барлық уақыттың жартысынан көбі 4 барлық уақыттың жартысынан азы 5 Кейде 6 ешқашан "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж. Индикаторды есептеу алгоритмі БҰҰ ЕЭК әдіснамасымен сәйкес келеді
4.4 Ақпараттық-коммуникациялық	Percentage of population aged 55-74 using the Internet at least once a	Интернетті аптасына кемінде бір рет пайдаланатын 55-74 жастағы	Соңғы 3 айда (үйде, жұмыста немесе кез-келген басқа жерде) интернетті қаншалықты жиі қолдандыңыз?

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
технологияларды (АКТ) пайдалану	week How often on average have you used Internet in the last 3 months? Frequency: once a week (including every day) ICT Survey	адамдардың үлесі Соңғы 3 айда интернетті қаншалықты жиі қолдандыңыз? Жиілігі: аптасына бір рет (күн сайын) АКТ тексеру	1 Күн сайын немесе күн сайын дерлік 2 аптасына кемінде бір рет (бірақ күн сайын емес) 3 айына кемінде бір рет (бірақ апта сайын емес) 4 айына бір реттен кем 5 мүлдем пайдаланылмады "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
4.5 Әлеуметтік байланыстар	Percentage of population aged 55 years or over that meet socially with friends, relatives or colleagues at least once a week. "Meet socially" implies meet by choice, rather than for reasons of either work or pure duty. The indicator measures contacts outside the household. How often socially meet with friends, relatives or colleagues? 1. never, 2. less than once a month, 3. once a month, 4. several times a month, 5. once a week, 6. several times a week, 7. every day European Social Survey (ESS)	Аптасына кемінде бір рет достарымен, туыстарымен немесе әріптестерімен (жұмысы / міндеттері бойынша емес) кездесетін 55 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесі Достарыңызбен, туыстарыңызбен немесе әріптестеріңізбен қаншалықты жиі кездесесіз? 1. ешқашан 2. қарағанда сирек рет 3. айына бір рет 4. Айына бірнеше рет 5. аптасына бір рет 6. аптасына бірнеше рет 7. әр күні Еуропалық әлеуметтік зерттеу (ЕСИ)	COVID-19 пандемиясына байланысты карантиндік шаралар енгізілгенге дейін сіз достарыңызбен, туыстарыңызбен немесе әріптестеріңізбен уақытты қандай да бір міндеттемесіз қаншалықты жиі өткіздіңіз? 1 ешқашан 2 айына бір реттен сирек 3 айына бір рет 4 айына бірнеше рет 5 аптасына бір рет 6 аптасына бірнеше рет 7 күн сайын "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.
4.6 Білім деңгейі	Percentage of population aged 55-	ISCED шкаласы бойынша орта білім	Сізде қандай білім бар?

Индикатор атауы	Мәселені ағылшын тілінде тұжырымдау және БҰҰ ЕЭК әдіснамасы бойынша деректер көзі	Мәселені орыс тілінде тұжырымдау (аударма)	Қазақстан Республикасында индикаторды есептеу үшін мәселенің тұжырымы және деректер көзі
	74 with upper secondary or tertiary educational attainment Highest ISCED level attained? 1. pre-primary, 2. primary, 3. lower secondary, 4. (upper) secondary, 5. post-secondary non tertiary, 6. tertiary European Union Labour Force Survey (EU-LFS)	берудің екінші кезеңін бітірген не орта білімнен кейінгі ретсіз немесе үшінші білім алған 55-74 жастағы адамдардың үлесі Жоғары білім деңгейі: 1. Бастауыштан төмен 2. Бастауыш 3. Орта білім берудің бірінші кезеңі 4. Орта білім берудің екінші кезеңі 5. Ортадан кейінгі нетретичное 6. Үшінші ЕО жұмыс күшін зерттеу	1 бастауыш білім 2 негізгі орта білім 3 жалпы орта білім 4 бастауыш кәсіптік білім 5 орта кәсіптік (арнайы) білім 6 Жоғары білім 7 жоғары оқу орнынан кейінгі білім 8 білім деңгейіне қол жеткізілмеген Халықтың жұмыспен қамтылуын іріктеп зерттеу (Т001) 2019 ж. Сіз алған ең жоғары білім деңгейі қандай: 1 жоғары оқу орнынан кейінгі білім 2 жоғары білім 3 техникалық және кәсіптік білім 4 жалпы орта білім 5 негізгі орта білім беру 6 Бастауыш білім беру 7 білім деңгейіне қол жеткізілмеген GGs 2018 ж. Айтыңызшы, сізде қандай білім бар? 1 бастауыш 2 аяқталмаған орта 3 орта 4 арнайы орта 5 аяқталмаған жоғары 6 жоғары 7 менің ғылыми дәрежем бар "Қазақстан Республикасындағы қарттар" 2020 ж.